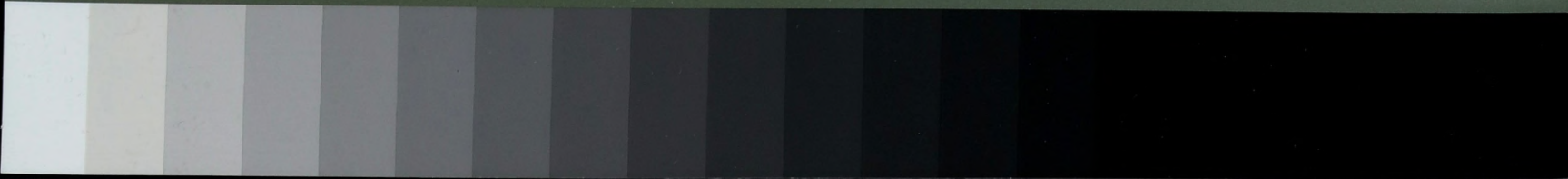

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

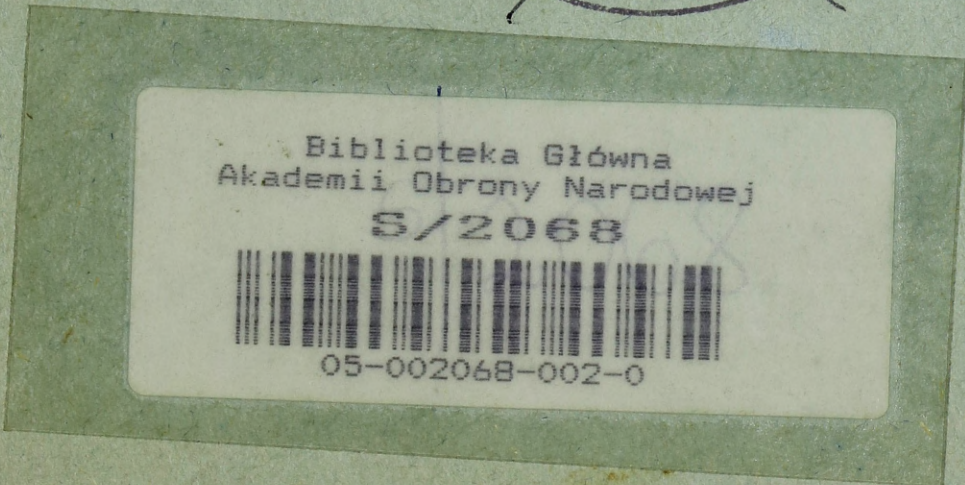
Katedra Rozpoznania Wojskowego i Armii Obcych

3-15

DOKTRYNY NARODOWE, STRATEGIE WOJSKOWE
I KONCEPCJE STRATEGICZNE PAŃSTW OBCYCH

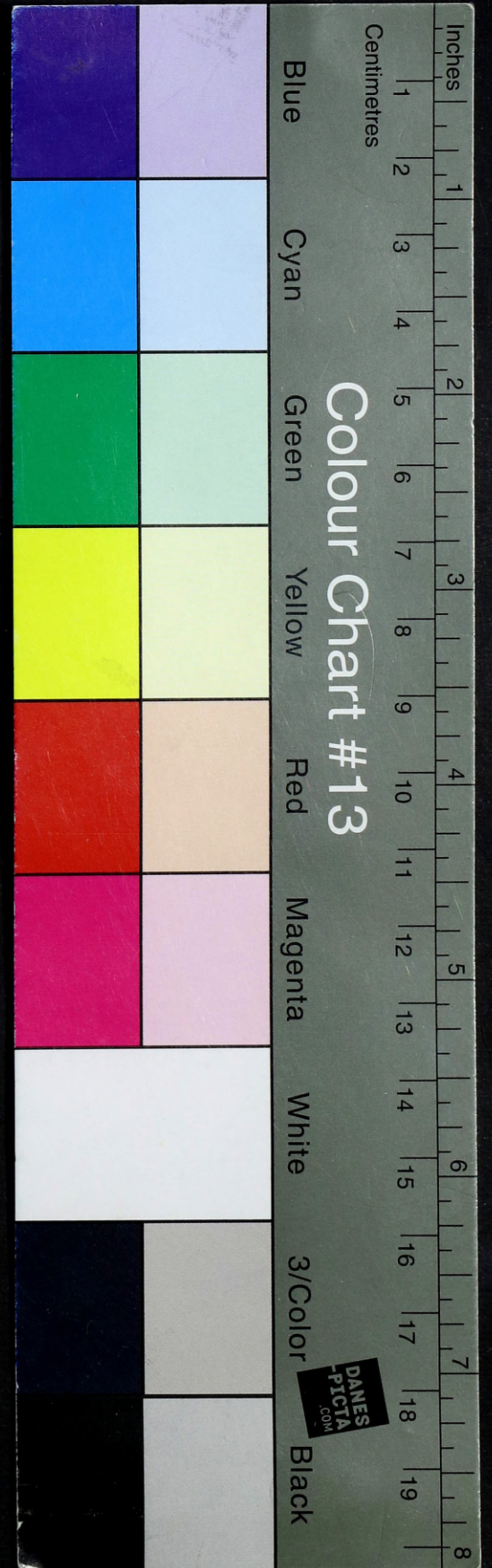
Wykład

2

WARSZAWA

62617 1993

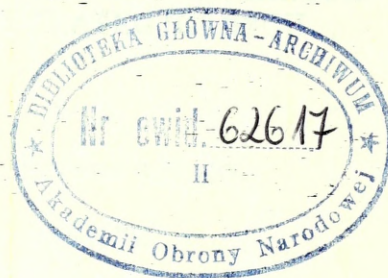

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO I ARMII OBCYCH

ZATWIERDZAM
SZEFA KATEDRY RWIAO

plk dr Janusz WISNIEWSKI

DOKTRYNY NARODOWE, STRATEGIE WOJSKOWE I KONCEPCJE
STRATEGICZNE PAŃSTW OBCYCH

Wykład.

S/2068

OPRACOWAŁ
KIEROWNIK ZAKŁADU SMIAO
ppłk dr Kazimierz SIKORSKI

SPRAWDZIŁ
Z-CA SZEFA KATEDRY RWIAO
plk dr Leopold CIBOROWSKI

WARSZAWA

1998

Wykaz tematów.	5
1. Wprowadzenie - UWARUNKOWANIA PRZEOBRAZEŃ WSPÓŁCZESNYCH DOKTRYN, STRATEGII I KONCEPCJI STRATEGICZNYCH	7
2. PODSTAWOWE POJĘCIA	9
2.1. Poglądy państw zachodnich.	9
2.2. Poglądy państw byłego Układu Warszawskiego.	13
3. STRATEGIE I DOKTRYNY WOJENNE WYBRANYCH PAŃSTW.	15
3.1. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.	15
3.2. NATO	17
3.3. Rosja	20
4. STRATEGIE I DOKTRYNY WOJSKOWE	24
4.1. Stany Zjednoczone.	24
4.2. NATO	25
5. KONCEPCJE STRATEGICZNE I STRATEGICZNO-OPERACYJNE	32
5.1. koncepcja "Głębokich Uderzeń" (USA).	32
5.2. FOFA - koncepcja zwalczania drugich rzutów (NATO).	34
5.3. Amerykańska doktryna bitwy powietrzno-łądowej (ALB, ALB-F).	37
5.3.1. Ewolucja doktryny bitwy powietrzno- łądowej.	37
5.3.2. Struktura obszaru walki.	41
6. Kierunki ewolucji współczesnych strategii, koncepcji i doktryn wojskowych.	43
IPRZYPISY	47
LEKSYKON	49
BIBLIOGRAFIA	59
Skróty i oznaczenia terminów:	61

*Trabeta
Dokumentacja*

Wykaz tematów.

Temat 11. Doktryny narodowe, strategie wojskowe i koncepcje strategiczne państw obcych. Wykład - 2 godz, WNH-2 sem.

Temat 8a. Strategie wojskowe i koncepcje strategiczne państw obcych. Wykład - 2 godz, WLOP-1 sem..

Temat 7. Koncepcje strategiczne państw obcych. Wykład - 2 godz, WWL-1 sem..

Temat 3. Strategie wojskowe i koncepcje strategiczne państw obcych. Wykład - 1 godz, WKDO Szt. Pułków i Dywizji.

Temat 2. Doktryny narodowe, strategie wojskowe i koncepcje strategiczne państw obcych. Wykład - 2 godz, WKDORWPD.

- Cel: 1. Zapoznać studentów z doktrynami narodowymi, strategiami wojskowymi i koncepcjami strategicznymi państw obcych.
2. Kształtować i rozwijać umiejętność wykorzystania posiadanej wiedzy w procesie dydaktycznym i w przyszłej działalności służbowej.

LP	ZAGADNIENIA	CZAS (min)				
		tematy				
		11	8a	7	3	2
1.	WPROWADZENIE (czynności wstępne; określenie współczesnych uwarunkowań rozwoju sytuacji polityczno-militarnej.	10	10	10	5	10
2.	Podstawowe pojęcia.	5	5	5	5	5
3.	Strategie i doktryny wojenne wybranych państw.	30	5	5	5	30
4.	Strategie i doktryny wojskowe.	20	20	5	5	20
5.	Koncepcje strategiczne i strategiczno-operacyjne.	15	40	50	20	15
6.	Zakończenie - kierunki ewolucji współczesnych strategii wojskowych i koncepcji strategicznych - aktualne wiadomości.	10	10	15	5	10

1. Wprowadzenie - UWARUNKOWANIA PRZEOBRAŻEŃ WSPÓŁCZESNYCH DOKTRYN, STRATEGII I KONCEPCJI STRATEGICZNYCH

Ostatnia dekada dwudziestego wieku rozpoczęła się w atmosferze głębokich przemian społeczno-militarnych, będących rezultatem zakończenia zimnej wojny po zwycięstwie ruchów demokratycznych w państwach Europy Wschodniej i Środkowej oraz po rozpadzie Układu Warszawskiego. Dotychczasowy rozkład potencjałów militarnych uległ radykalnej zmianie, zmieniły się także czynniki zagrażające pokojowemu współistnieniu państw europejskich. Zniknięcie zagrożenia wynikającego z gospodarczego i militarnego współzawodnictwa dwóch przeciwstawnych bloków złagodziło znacznie groźbę konfliktu globalnego, lecz pojawiły się nowe zagrożenia, dotąd często nie dostrzegane, lub nie doceniane. Wśród nich wymienia się między innymi (P.1):

- roszczenia terytorialne nowo powstałych państw a także ekspansjonizm i hegemonizm niektórych państw europejskich;

- sprzeczność między prawem samostanowienia narodów a suwerennością już istniejących państw (ilustrują ją m.in. następujące pytania: Jak duża powinna być mniejszość narodowa aby mogła się domagać prawa samostanowienia? Czy wspólnota państw uprawniona jest do ingerowania w konflikty wewnętrzne poszczególnych państw? (Bośnia, Tatarstan) itp.)

- konflikty na tle kulturowym i religijnym;

- konflikty na tle nierównomiernego rozwoju gospodarczego;

- zorganizowane formy przestępczości międzynarodowej, terroryzm, nielegalny handel bronią, narkotykami, czy też piractwo na morzach.

W takiej sytuacji zaistniała konieczność zweryfikowania poglądów na przygotowanie i użycie sił zbrojnych oraz zasady ich działań, a tym samym potrzeba zmodyfikowania, bądź wypracowania nowych doktryn, strategii i koncepcji strategicznych. Problem ten szczególnie ostro wystąpił w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, w których dokonane zostały głębokie przeobrażenia polityczne i gospodarcze. W wielu tych krajach proces ten jeszcze trwa bądź dopiero się rozpoczął i problemy te nie są jeszcze rozwiązane (m.in.: państwa byłego ZSRR, Czech i Słowacja), stąd też nie będą mogły być wyjaśnione w chwili obecnej (styczeń 1993). Można jedynie wskazać ogólne kierunki, w których zmierzają poszukiwania rozwiązań.

Przybliżenie tej problematyki wymaga ujednoczenia interpretacji podstawowych pojęć, gdyż niekiedy pomimo jednakowego lub zbliżonego brzmienia w literaturze zachodniej posiadają one inne znaczenia.

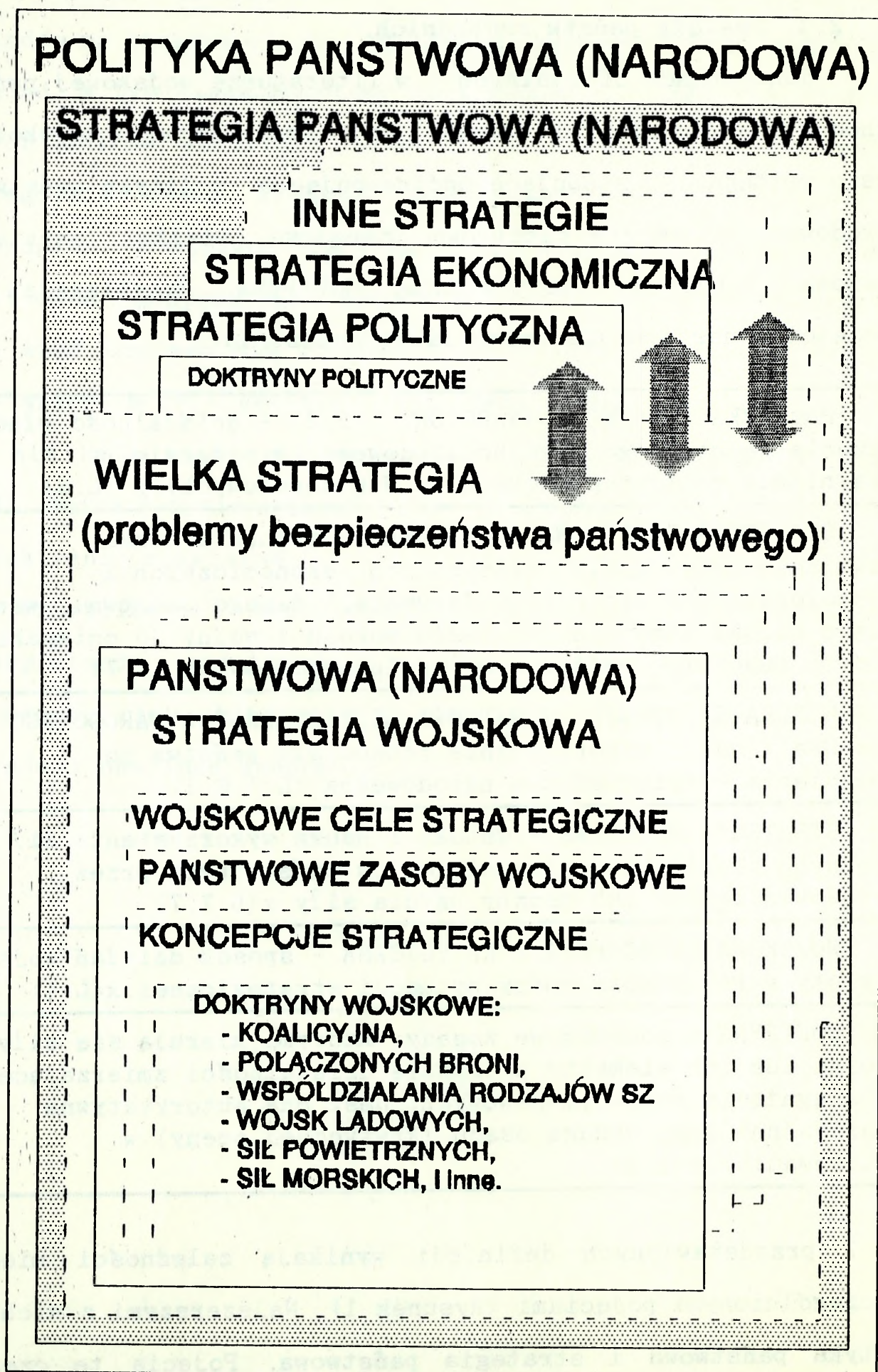
2. PODSTAWOWE POJĘCIA

2.1. Poglądy państw zachodnich.

W dokumentach oficjalnych i w literaturze wojskowej państw zachodnich dotyczącej problematyki doktryn i strategii wojskowych często występują następujące ogólne pojęcia: polityka państwowa (narodowa), strategia państwowa (narodowa, wielka), strategia wojskowa, koncepcja strategiczna, doktryna. Przybierają one najczęściej następujące przybliżone znaczenia:

POLITYKA PAŃSTWOWA (NARODOWA - P.2) - działalność władz szczebla państwowego (ogólnonarodowego) w procesie osiągnięcia celów państwowych (ogólnonarodowych)x (L.6)
STRATEGIA PAŃSTWOWA (NARODOWA) - sztuka i nauka rozwijania oraz użycia politycznych, ekonomicznych i psychologicznych sił narodu (obywateli danego państwa), wraz z jego siłami zbrojnymi w czasie pokoju i wojny do osiągnięcia celów o znaczeniu państwowym (ogólnonarodowym)x (L.7)
WIELKA STRATEGIA (STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO) - sztuka i nauka wykorzystania potencjału państwa do zapewnienia bezpieczeństwa narodowego x (L.7.6.1)
STRATEGIA WOJSKOWA - sztuka i nauka wykorzystania sił zbrojnych państwa do osiągnięcia celów państwowych przez zastosowanie siły lub groźby użycia siły.x(L.7.7)
(WOJSKOWA) KONCEPCJA STRATEGICZNA - sposób działań wojsk przyjęty w rezultacie oceny sytuacji strategicznej.x(L.4)
DOKTRYNA - podstawowe zasady, którymi kierują się siły zbrojne lub ich elementy w trakcie działalności zmierzającej do osiągnięcia celów państwowych. Jest ona autorytatywna (miarodajna) lecz wymaga osądu (krytycznej oceny) w zastosowaniu).x(L.2)

Z przedstawionych definicji wynikają zależności między wyszczególnionymi pojęciami (Rysunek 1). Najszerszymi z nich są polityka państwowa i strategia państwowa. Pojęcia te często

Rysunek 1

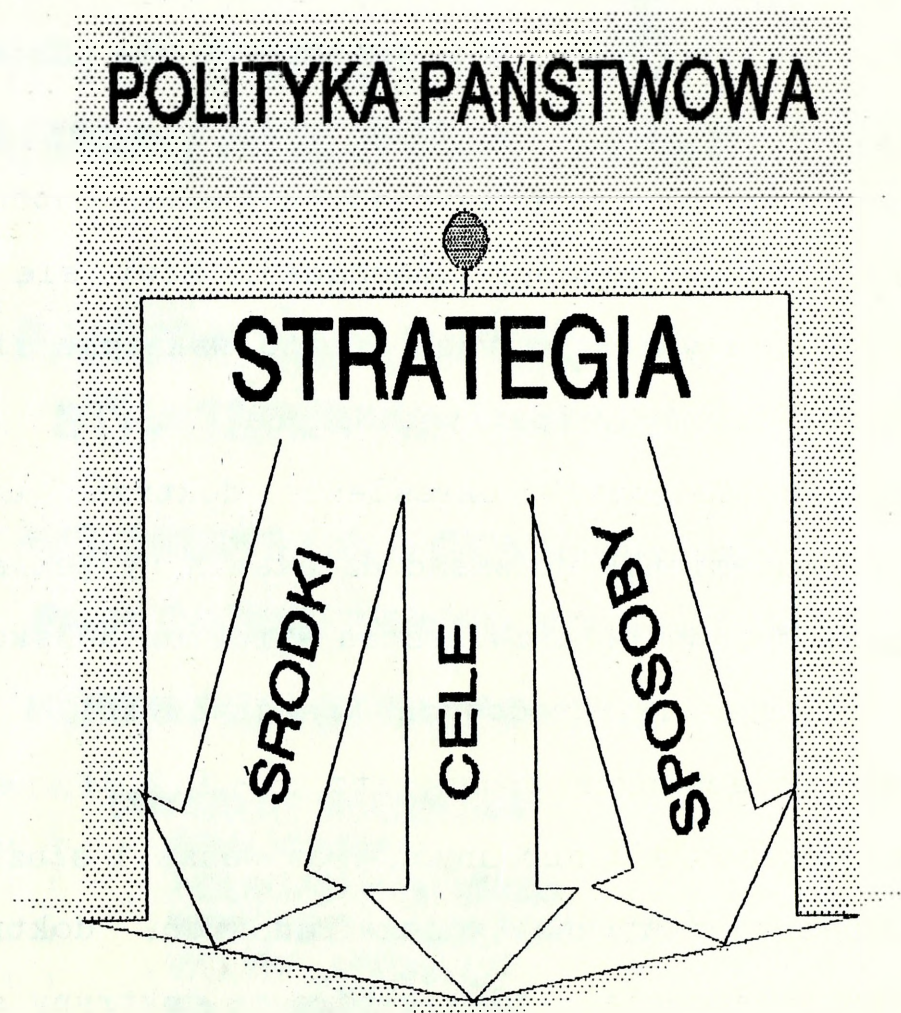
używane są zamiennie, gdyż jak wynika z przytoczonych definicji dotyczą one ściśle ze sobą związanych i wzajemnie przenikających się przedmiotów: strategia dotyczy sztuki i nauki, polityka zaś praktycznej działalności organów władzy państwowej; polityka wyznacza cele strategii, jest jednocześnie wyrazem jej realizacji przez władze państwowe. W Stanach Zjednoczonych wyróżnia się również wielką strategię (strategię bezpieczeństwa narodowego), która obejmuje wytyczne działalności zmierzającej do zapewnienia bezpieczeństwa państwa. Czasami sposoby osiągnięcia celów politycznych, zwłaszcza z wykorzystaniem sił zbrojnych, są określane przez najwyższą władzę państwową stosunkowo precyzyjnie w postaci jednoznacznie zadeklarowanych zasad, odpowiadających poglądom danej ekipy (osoby) rządzącej. Mówi się wówczas o doktrynach (P.3), a w ich nazwach często wskazuje się nazwisko twórcy (Doktryna Trumana, Doktryna Nixona, itp.).

W literaturze zachodniej określenie "doktryna" używane jest najczęściej w odniesieniu do zasad działania wyspecjalizowanych struktur organizacyjnych, a zwłaszcza struktur wojskowych. Mówi się więc o doktrynach narodowych (państwowych) i wojskowych (koalicyjnych, połączonych broni, itd., - L.2.3), lecz również o doktrynach rodzajów sił zbrojnych oraz wojsk i służb (doktryna sił powietrznych, doktryna wojsk lądowych, doktryna wojsk specjalnego przeznaczenia, itd.), które to doktryny są zbiorami ustaleń normatywnych zawierającymi szczegółowe instrukcje określające sposób prowadzenia działań bojowych (operacyjnych, specjalnych).

Najszerszym pojęciem odnoszącym się do zasad użycia sił zbrojnych jest strategia wojskowa, stanowiąca część składowa

strategii politycznej i obejmująca teorię i praktykę wykorzystania sił zbrojnych państwa w procesie osiągnięcia celów państwowych. Zakres problemów obejmowanych przez strategię został bardzo przejrzysto, moim zdaniem, określony w jej ogólnej definicji sformułowanej następująco:

STRATEGIA = cele + sposoby + + środki   (L.7.3)

Rysunek 2

Jak wynika z rysunku (Rysunek 2) cele, sposoby i środki muszą być odpowiednio "zrównoważone", dopasowane do siebie aby

strategia prowadziła w zmaierzonym kierunku, do osiągnięcia wyznaczonych celów.

Węższym pojęciem jest **koncepcja strategiczna**, która ustala sposób działań wojsk, odpowiednio do przyjętej strategii oraz rezultatów oceny sytuacji strategicznej, w odniesieniu do określonych celów i zasobów wojskowych (L.4.2).

Wojska przygotowują się do wykonania stawianych im zadań i w razie potrzeby prowadzą działania w sposób określony przez odpowiednie **doktryny wojskowe** (koalicyjne, połączonych broni, rodzajów sił zbrojnych itd.), opracowane z uwzględnieniem ustaleń obowiązującej koncepcji strategicznej oraz z uwzględnieniem możliwości bojowych wojsk (L.2.5 - L.2.7). W takim ujęciu doktryna jest więc pojęciem węższym od strategii i koncepcji strategicznej.

2.2. Poglądy państw byłego Układu Warszawskiego.

W literaturze wojskowej państw byłego Układu Warszawskiego niektóre pojęcia interpretowane są w sposób odmienny niż w krajach zachodnich. Dotyczy to zwłaszcza doktryny i strategii:

DOKTRYNA WOJENNA - "przyjęty w państwie na określony czas system poglądów na istotę, cele i charakter możliwej przyszłej wojny, na przygotowanie do niej kraju i sił zbrojnych oraz na sposoby jej prowadzenia. ...

DOKTRYNA WOJENNA posiada dwie ściśle ze sobą związane i wzajemnie się warunkujące strony: społeczno-polityczną i wojskowo-techniczną.

Strona społeczno-polityczna obejmuje problemy dotyczące metodologicznych, ekonomicznych, społecznych i prawnych podstaw osiągania celów prawdopodobnej przyszłej wojny. Ma ona decydujące znaczenie, i charakteryzuje się największą trwałością (stabilnością, niezmiennością) ...

Strona wojskowo-techniczna, odpowiednio do społeczno-politycznych celów, obejmuje problemy infrastruktury militarnej, wyposażenia i przygotowania sił zbrojnych, określenia form i sposobów prowadzenia przez siły zbrojne operacji i wojny w całości. x (L.2.4)

STRATEGIA WOJENNA - "składowa część sztuki wojennej, jej najwyższy obszar, obejmująca teorię i praktykę przygotowania kraju i jego sił zbrojnych do wojny, planowanie i prowadzenie operacji strategicznych i wojny w całości.

Teoria strategii wojennej zgłębia prawidłowości i charakter wojny, sposoby jej prowadzenia; wypracowuje teoretyczne podstawy planowania, przygotowania i prowadzenia operacji strategicznych i wojny w całości.

Jako obszar praktycznej działalności strategia wojenna obejmuje określanie strategicznych zadań sił zbrojnych i niezbędnych do ich wykonania sił i środków; opracowywanie i realizację przedsięwzięć zmierzających do przygotowania sił zbrojnych, teatru działań wojennych oraz gospodarki i ludności kraju do wojny; planowanie operacji strategicznych; organizację rozwijania sił zbrojnych i kierowanie nimi w czasie wojny, a także badanie możliwości prawdopodobnego przeciwnika w zakresie prowadzenia wojny i operacji strategicznych." x (L.7.4)

Zgodnie z przytoczonymi definicjami doktryna wojenna jest pojęciem szerszym od strategii wojskowej. W literaturze przedmiotu występuje niekiedy pojęcie polityki wojskowej, które

jest zbliżone znaczeniowo do zachodniego określenia wielka strategia.

Zależności między wyszczególnionymi pojęciami uwidocznia się lepiej podczas rozpatrywania konkretnych przykładów w dalszej części opracowania.

3. STRATEGIE I DOKTRYNY WOJENNE WYBRANYCH PAŃSTW.

3.1. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.

Wpływ Stanów Zjednoczonych na rozwój sytuacji polityczno-militarnej w Europie i w innych rejonach świata po drugiej wojnie światowej skłania do zaprezentowania w pierwszej kolejności ich strategii bezpieczeństwa narodowego (wielkiej strategii).

Amerykańscy analitycy wyróżniają dwa główne etapy ewolucji wielkiej strategii Stanów Zjednoczonych w latach 1947 - 1993. Pierwszy etap, przypadający na lata 1947 - 1989 określany jest ogólnie jako STRATEGIA POWSTRZYMYWANIA, drugi etap - od 1990 roku - określa się jako STRATEGIE OBRONY REGIONALNEJ (B.12, str.: 4, ?). Podstawowe założenia STRATEGII POWSTRZYMYWANIA zdefiniował w 1947 roku amerykański dyplomata G. F. Kennan (B.6, str.: 128). Wyrażały one konieczność przeciwdziałania rosnącej potędze ZSRR, radzieckiej agresji i radzieckiemu komunizmowi. Ustalenia dotyczące priorytetów i sposobów osiągania celów strategicznych były sukcesywnie weryfikowane na podstawie rezultatów oceny skuteczności wpływu podejmowanych działań na rozwój sytuacji politycznej, ekonomicznej i militarnej. Odpowiednio do tych zmian wielką strategię określano jako: STRATEGIA POWSTRZYMYWANIA KOMUNIZMU (1947-1952), STRATEGIA WYZWALANIA (1953-1956),

PROCES MODYFIKACJI STRATEGII WOJSKOWEJ USA

Rysunek 3

STRATEGIA ELASTYCZNEGO REAGOWANIA (1960-1989); jednakże, jak podkreślają amerykańscy specjaliści wojskowi i cywilni, przez ponad 40 lat przetrwanie Stanów Zjednoczonych i ich sojuszników stanowiło myśl przewodnią amerykańskiej strategii bezpieczeństwa (B.12, str.: 5).

W 1989 roku, wobec przemian społeczno-politycznych i militarnych w Europie Środkowej i Wschodniej, Stany Zjednoczone rozpoczęły pracę nad nową strategią bezpieczeństwa. Lata 1989-1990 traktowane są jako okres przejściowy.

2 sierpnia 1990 roku prezydent Stanów Zjednoczonych G. Bush ogłosił nową strategię bezpieczeństwa narodowego, **STRATEGIĘ OBRONY REGIONALNEJ** (strategy of regional defence).

Zostały w niej wyszczególnione następujące interesy i cele:

- Utrzymanie Stanów Zjednoczonych jako wolnego i niezależnego państwa;

- Zdrowa i rozwijająca się gospodarka USA;
- Stabilny i bezpieczny świat, sprzyjający politycznej wolności, prawom człowieka i instytucjom demokratycznym;
- Zdrowe i sprzyjające rozwojowi współpracy stosunki z sojusznikami i zaprzyjaźnionymi państwami.

Zabezpieczanie tych interesów oraz osiąganie celów ma być realizowane następującymi podstawowymi sposobami:

- Strategiczne odstraszenie i obrona;
- Wysunięta obecność;
- Efektywne reagowanie w sytuacjach kryzysowych;
- Odtwarzanie potencjału sił zbrojnych.

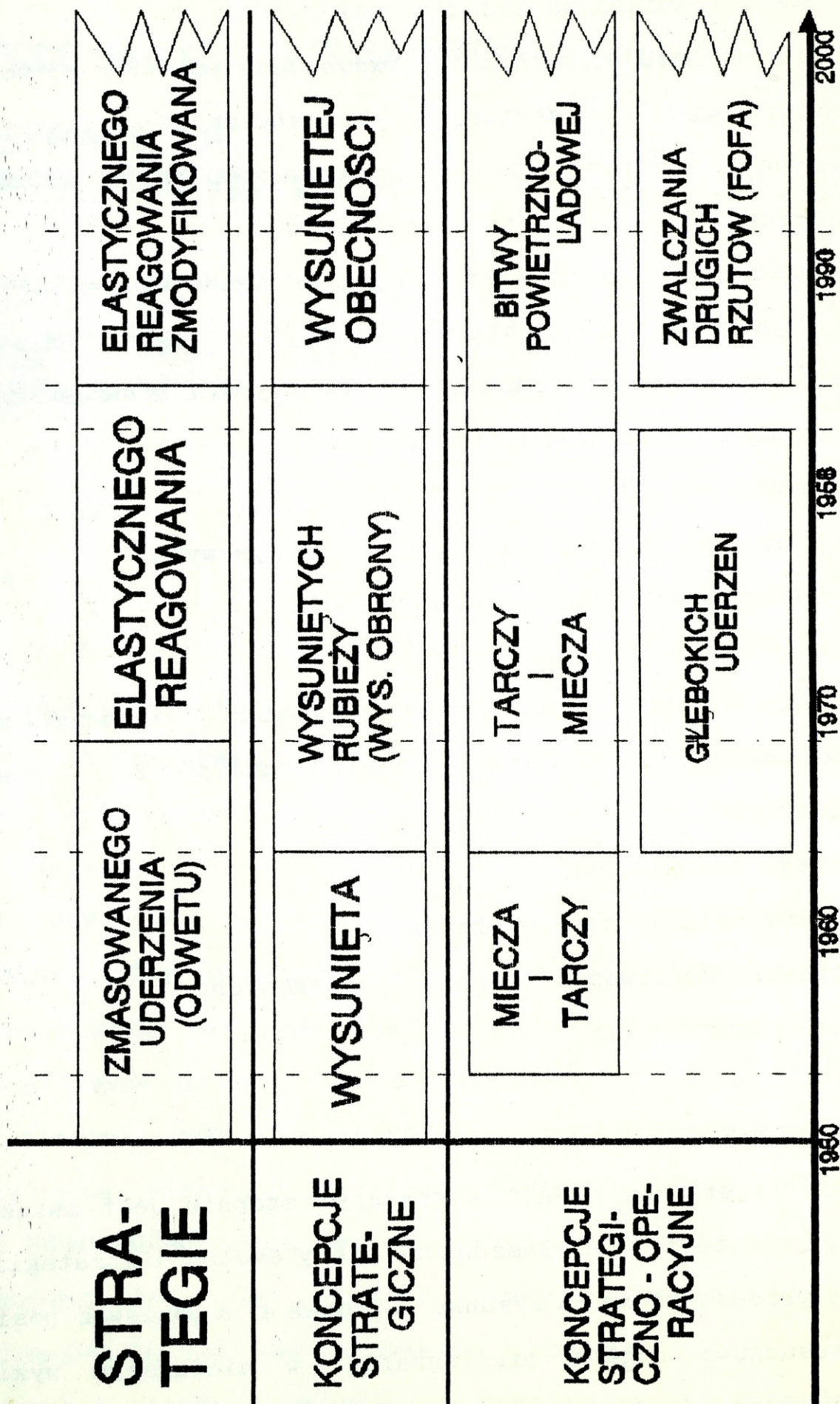
Do środków mających umożliwić osiągnięcie strategicznych celów zaliczono:

- Przewagę techniczną;
- Profesjonalizm stanu osobowego;
- Zwiększone możliwości zgrupowań wojskowych;
- Silne sojusze.

3.2. NATO

Rozwój strategii NATO w znacznym stopniu jest związany z ewolucją strategii USA. Zasadnicze etapy ewolucji strategii NATO zostały przedstawione na rysunku (Rysunek 4) a ponieważ posiadają one stosunkowo bogatą bibliografię, w niniejszym wykładzie omówiona zostanie tylko najnowsza jej postać.

PROCES MODYFIKACJI STRATEGII WOJSKOWEJ NATO

Szefowie państw i rządów państw członkowskich NATO podczas spotkania w Rzymie (7-8 listopad 1991 rok) przyjęli założenia nowej strategii sojuszu, które zostały ogłoszone we wspólnej deklaracji, nazywanej "Deklaracją Rzymską" (B.25).

Wynika z niej, że strategiczne cele sojuszu nie uległy zmianie i obejmują zapewnienie wolności i bezpieczeństwa wszystkich państw członkowskich środkami politycznymi i militarnymi zgodnie z Kartą ONZ. Opierając się na wspólnych wartościach demokracji, praw człowieka i zasad prawa sojusz prowadzi działalność na rzecz utrwalenia stabilnego pokojowego ładu w Europie.

Cele te NATO zamierza osiągać przez:

- kształtowanie stabilnego środowiska bezpieczeństwa w Europie przez wspieranie rozwoju instytucji demokratycznych i partycypowanie w rozmowach pokojowych oraz rezolucjach skierowanych przeciw powstawaniu zagrożeń wynikających z prób uzyskania hegemonii przez któryś z narodów europejskich drogą groźby lub użycia siły;
- służyć państwom członkowskim w charakterze transatlantyckiego forum do konsultowania wszelkich problemów związanych z ich żywotnymi interesami, rozwojem sytuacji wskazującym na zaistnienie możliwości zagrożenia ich bezpieczeństwa, oraz do koordynowania ich wysiłków w obszarach wspólnych zainteresowań;
- zapobieganie i obronę przed każdym zagrożeniem agresją terytorium państw członkowskich NATO;
- utrzymywanie strategicznej równowagi w Europie.

Środki, którymi NATO zamierza osiągać swoje cele będą nadal obejmowały utrzymanie

potencjału militarnego na poziomie niezbędnym do zapobiegania wojnie i zapewniającym efektywną obronę; zdolność do opanowania sytuacji kryzysowych wpływających na bezpieczeństwo państw członkowskich; oraz polityczne wysiłki preferujące dialog z innymi narodami i aktywne poszukiwanie sposobów rozwiązywania problemów bezpieczeństwa europejskiego na zasadzie współpracy, również w obszarze kontroli uzbrojenia i rozbrojenia.

W "Deklaracji" podkreślono, że sojusz zawsze dążył i nadal będzie dążył do osiągnięcia swych celów przy pomocy środków zarówno politycznych jak i militarnych. Nowy element polega na tym, że wraz z radykalnymi zmianami uwarunkowań bezpieczeństwa w Europie znacznie wzrosły szanse na osiągnięcie celów sojuszu środkami politycznymi. Zwraca się uwagę, że obecnie należy wykorzystywać następujące czynniki bezpieczeństwa i stabilności: polityczne, gospodarcze, społeczne i środowiskowe, jak również w niezbędnym zakresie militarne. Znajduje to odzwierciedlenie w trzech, wzajemnie uzupełniających się elementach strategii bezpieczeństwa NATO: dialogu, współpracy oraz utrzymania wspólnego potencjału obronnego.

3.3. Rosja

Doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej jest w trakcie opracowywania, nie mniej w wojskowej prasie rosyjskiej i zachodniej ukazują się wywiady i inne publikacje dotyczące jej przyszłego kształtu. niektóre z nich zostaną przedstawione poniżej (L.21).

Zasadniczym politycznym założeniem rosyjskiej doktryny wojennej jest to, że na pierwszym planie stawia ona zapobieganie wszelkim wojnom i konfliktom zbrojnym. Jednakże oceniając realistycznie sytuację w świecie, doktryna wojenna Rosji musi uwzględniać fakt, że nadal utrzymują się źródła zagrożenia wojennego.

Założenia wojskowo-techniczne doktryny powinny odpowiadać założeniom politycznym. Treść tych założeń będzie określała zasady organizacji sił zbrojnych.

W warunkach istnienia strategicznych zbrojeń jądrowych prowadzenie wojny konwencjonalnej na szeroką skalę wydaje się mało prawdopodobne. Zasadniczym niebezpieczeństwem jest możliwość zaistnienia wojen i konfliktów lokalnych. W związku z tym Rosja, wspólnie z innymi państwami WNP, przygotowuje siły zbrojne do odparcia agresji przy dowolnym wariacie rozpetania wojny i prowadzenia wszystkich rodzajów działań wojennych, zarówno obronnych jak i zaczepnych.

Wraz z wykonywaniem tych zadań siły zbrojne Rosji biorą udział w wypełnianiu zobowiązań traktatowych wobec społeczności światowej tzn. w utrzymaniu pokoju i stabilności oraz w zapobieganiu aktom terrorystycznym skierowanym przeciwko ważnym obiektom strategicznym takim jak składy broni jądrowej, kompleks paliwowo-energetyczny, zakłady przemysłowe oraz systemy kierowania państwem i siłami zbrojnymi.

Minister Obrony Narodowej Rosji gen. Graczow uważa, że siły zbrojne Rosji będą charakteryzowały się wysokim poziomem technicznym, dobrym wyposażeniem i wyszkoleniem oraz stanowiły jak najmniejsze obciążenie dla gospodarki. W ich skład wejdą siły

strategiczne, konwencjonalne, siły szybkiego reagowania i obwody strategiczne (B.15).

W skład sił strategicznych wejdą związki operacyjne, taktyczne i oddziały strategicznych wojsk raketowych, wojsk lotniczych, marynarki wojennej, wojsk OP oraz środki kosmiczne, siły i środki rozpoznania strategicznego i operacyjnego, a także jednostki wyposażone w broń jądrową. Siły strategiczne są traktowane jako instrument polityki narodowej oraz główny czynnik zapobiegania zarówno wojnie jądrowej jak i konwencjonalnej, a także jako czynnik utrzymania stabilności strategicznej.

Niewielkie liczebnie siły konwencjonalne będą rozmieszczone w taki sposób, aby mogły skutecznie przeciwdziałać zagrożeniom wewnętrznym i lokalnym.

Siły szybkiego reagowania powinny być zdolne do szybkich przerzutów i wykonywania zadań wsparcia sił konwencjonalnych w jak najkrótszym czasie, w dowolnym regionie kraju. Będą one tworzone na bazie wojsk powietrznodesantowych, piechoty morskiej, oddziałów lotnictwa taktycznego (w tym sił lądowych) i lekkich związków taktycznych wojsk lądowych.

Obwody strategiczne będą formowane w okresie zagrożenia i w toku odpierania agresji.

Przy takiej strukturze wojsk zapewnia się możliwość adekwatnego zwiększenia siły bojowej i powstrzymanie lub odparcie agresji z dowolnego kierunku, a tym samym zabezpiecza się suwerenność, integralność i niepodległość państwa.

Utrzymywanie integralności państwowej jest dla Rosji bardzo ważnym problemem. Powstanie nowych niepodległych państw na terytorium byłego ZSRR, skupiającego ponad 100 narodów i

narodowości, jest faktem. Jednak proces ten nie odbywa się bezboleśnie. Poszczególni politycy w swych rozgrywkach działają często wbrew interesom swoich narodów. Rozwój wydarzeń w niektórych państwach wschodnioeuropejskich i w Rosji wskazuje pewną prawidłowość. Zachodzą w nich dość silne procesy prowadzące do destabilizacji systemów gospodarczych i zaostrzenia się sprzeczności narodowościowych. Wszystko to powoduje obniżanie się poziomu gospodarki i wzrost napięcia społecznego, co jest nieuniknione w okresie przeprowadzania radykalnych przekształceń, wynikających z przejścia od państwa totalitarnego do demokratycznego państwa prawa. Najważniejsze na tym etapie jest zachowanie mądrości politycznej i niedopuszczenie do stosowania przemocy wojennej.

Rosja - zdaniem generała - stoi twardo na stanowisku rozwiązywania wszystkich sprzeczności środkami pokojowymi i politycznymi. Niestety, zasada ta nie wszędzie jest możliwa do zrealizowania. Już kilka lat trwają starcia zbrojne między Armenią i Azerbejdżanem, nie został rozwiązany konflikt zbrojny między Gruzją a Południową Osetią, trwa trudna, grożąca wybuchem sytuacja w Mołdawii.

Do ostatniej chwili w Rosji przeważało stanowisko utrzymania wspólnych sił zbrojnych. Gdy stało się jasne, że jest to niemożliwe, podjęto decyzję o formowaniu oddzielnych sił zbrojnych. Niektóre jednostki rosyjskie są jeszcze na terytoriach innych państw. Z czasem wszystkie zostaną wycofane do Rosji, jednak szybko tej sprawy rozwiązać się nie da. Jest to spowodowane z jednej strony trudnościami ekonomicznymi - wycofanie wojsk wymaga bowiem znacznych wydatków. Z drugiej

strony - w rejonach zapalnych, w których rozgorzały konflikty wojenne, wojska swą obecnością powstrzymują ich eskalację. Dlatego w ramach współpracy wojskowej państw WNP zostały opracowane rozmaite środki, które mają umożliwić użycie tzw. pokojowych sił WNP.

Doktryny wojenne sąsiadów Polski i innych nowopowstałych państw Europy Środkowej i Wschodniej są w trakcie formułowania (styczeń 1993). Dostępne obecnie informacje wskazują, że każda z nich ma charakter obronny. W miarę ich ogłaszania wiadomości o nich będą przekazywane studentom podczas wykładu na podstawie oddzielnych materiałów.

4. STRATEGIE I DOKTRYNY WOJSKOWE

4.1. Stany Zjednoczone.

Nowa amerykańska strategia wojskowa została zbudowana na podstawie przesłanki wskazującej na to że Stany Zjednoczone będą zapewniały przewodnictwo, niezbędne do promowania pokoju i stabilności w świecie (B.19).

Strategiczne cele są ściśle związane ze skutecznym wykonywaniem zadań militarnych wynikających z założeń strategii bezpieczeństwa państwowego (strategiczne odstraszenie i obrona; wysunięta obecność; efektywne reagowanie w sytuacjach kryzysowych; oraz odtwarzanie potencjału sił zbrojnych) oraz

z strategii obrony regionalnej, w przypadku gdy zawiodą środki polityczne, dyplomatyczne i ekonomiczne.

4.2. NATO

Od 1967 r. w NATO przyjęto strategię "elastycznego reagowania". Zakładała ona kombinowane stosowanie przeciwko państwom socjalistycznym sił i środków z dziedziny polityczno-ideologicznej, ekonomicznej i wojskowej. Różnorodne warianty takich działań przewidują łączenie akcji polityczno-dyplomatycznych, dywersyjnych, ideologicznych i gospodarczych z selektywnym, eskalowanym użyciem potencjału militarnego, mogącym przybierać formy demonstrowania siły, działań bojowych o ograniczonej skali lub pełnego zastosowania wszystkich środków walki. Założenia strategiczne koncentrowały się na przygotowaniu i prowadzeniu wojny ograniczonej, mającej zapewnić osiągnięcie w Europie celów polityki sojuszu i nie powodować rozszerzenia konfrontacji zbrojnej między Stanami Zjednoczonymi i Związkiem Radzieckim. Broń jądrowa została uznana za środek odstraszania, a w przypadku konfliktu zbrojnego - za środek selektywnego lub nieograniczonego niszczenia potencjału militarnego oraz gospodarczego strony przeciwnej.

Przyjęcie przez NATO strategii elastycznego reagowania nie oznaczało odrzucenia możliwości prowadzenia wojny w skali globalnej przeciwko państwom systemu socjalistycznego. Powszechna wojna jądrowa nadal traktowana była jako jeden z możliwych wariantów konfliktu zbrojnego w Europie - lecz nie główny.

Intensywna rozbudowa potencjału militarnego NATO pod koniec lat siedemdziesiątych i początku osiemdziesiątych była ściśle związana z szerokimi przygotowaniem sił zbrojnych NATO do prowadzenia w Europie wojny w różnych wariantach.

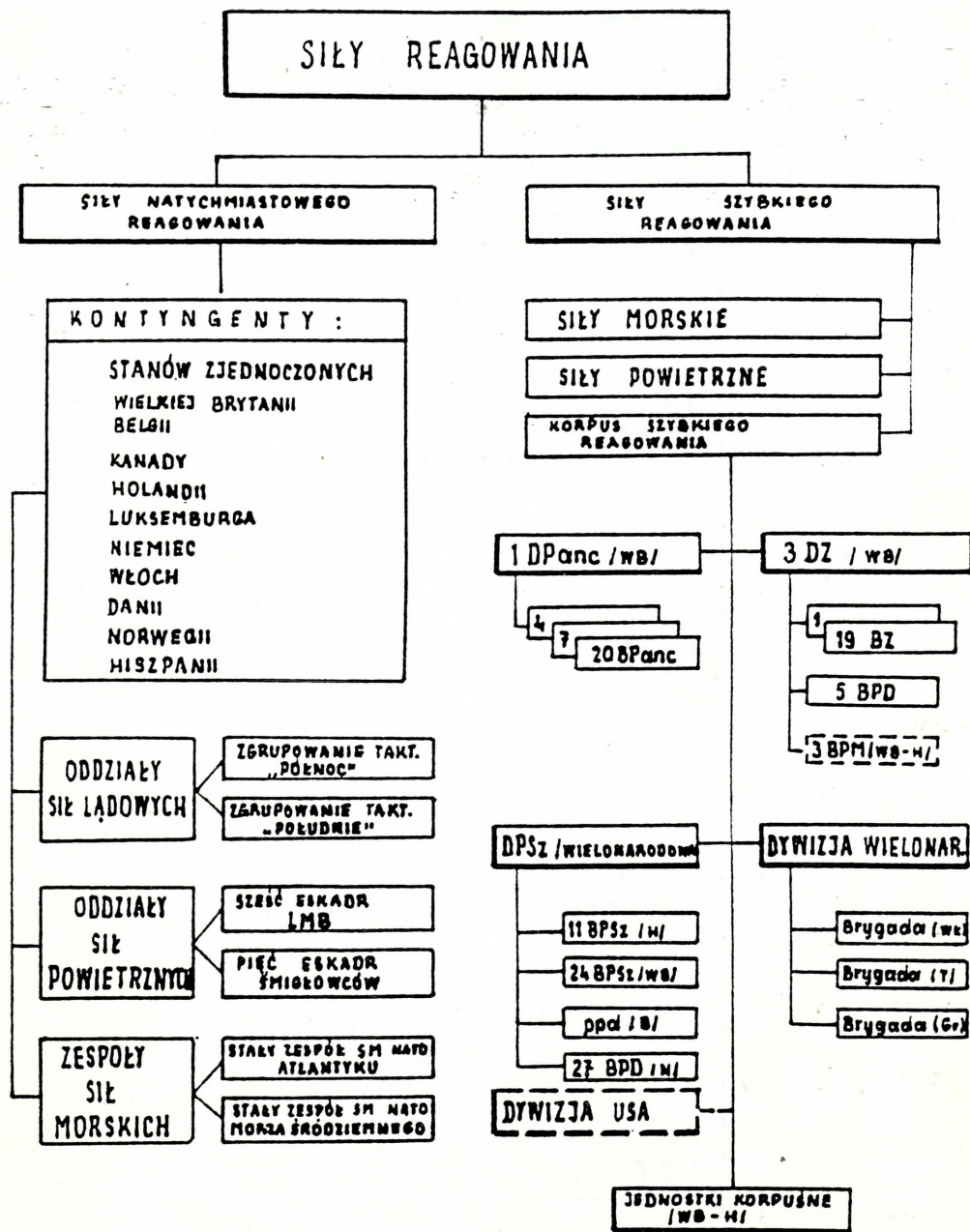
Strategia "elastycznego reagowania" przewidywała prowadzenie powszechnej wojny lub wojny ograniczonej z użyciem broni jądrowej lub tylko środkami konwencjonalnymi.

Głównymi zadaniami sił zbrojnych NATO w powszechnej wojnie konwencjonalnej jest zniszczenie sił zbrojnych przeciwnika oraz opanowanie ich terytoriów. Stratedzy NATO liczą się z działaniem długotrwałym i olbrzymim wysiłkiem. Za warunek powodzenia uważają oni konieczność uzyskania przez NATO znacznego jakościowego wyprzedzenia technologicznego w jądrowych i konwencjonalnych systemach broni.

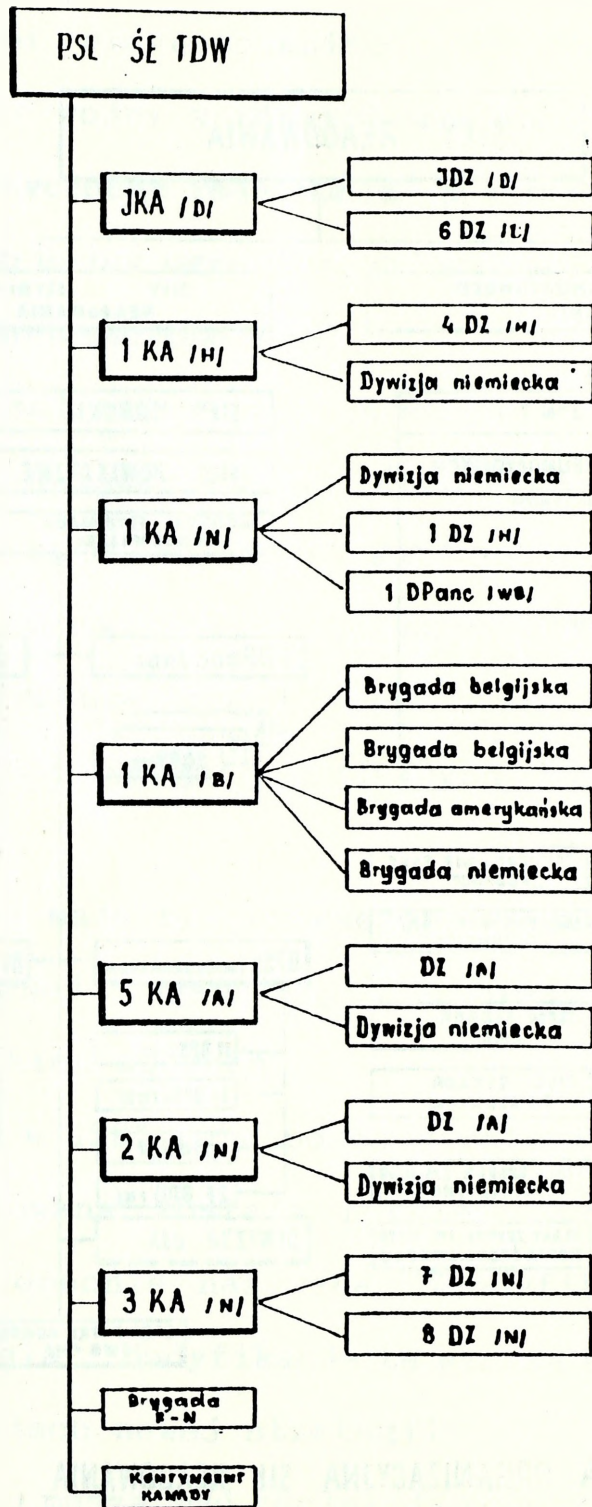
Działania bojowe mają być prowadzone w oparciu o założenia koncepcji strategicznej "wysuniętych rubieży" i operacyjno-strategicznej "głębokich uderzeń".

Wobec przyjęcia w 1991 roku nowej strategii bezpieczeństwa przez NATO zweryfikowana została również strategia wojskowa sojuszu i jest ona obecnie nazywana "Zmodyfikowaną Strategią Elastycznego Reagowania". Modyfikacja ta wyraża się między innymi w następujących zasadach nowej strategii:

- siły zbrojne Sojuszu muszą być zdolne do powstrzymania ofensywy na możliwie najdalej wysuniętych rubieżach;
- broń jądrowa ma stanowić środek ostateczny;
- pokojowe nadzorowanie wysuniętych rubieży (granic) NATO niewielkimi siłami (wysunięta obecność), z zachowaniem gotowości wzmocnienia wybranych rejonów (kierunków) w sytuacji

STRUKTURA ORGANIZACYJNA SIŁ REAGOWANIA
(REACTION FORCES-RF)

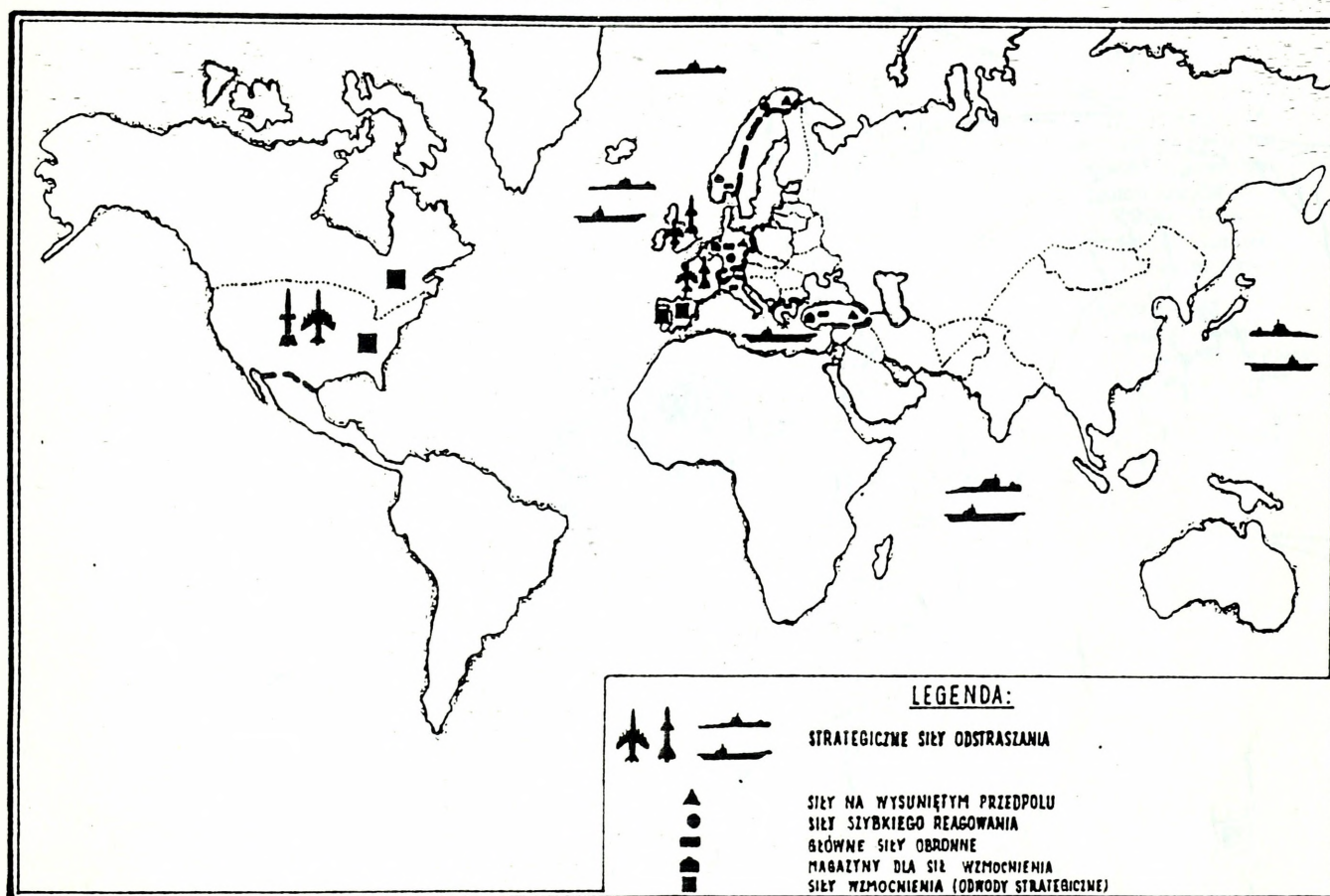

STRUKTURA ORGANIZACYJNA SIŁ GŁÓWNYCH
PSL ŚE TDW

bezpośredniego zagrożenia;

NOWA KONCEPCJA STRATEGICZNA NATO

ZALĄCZNIK Nr 4

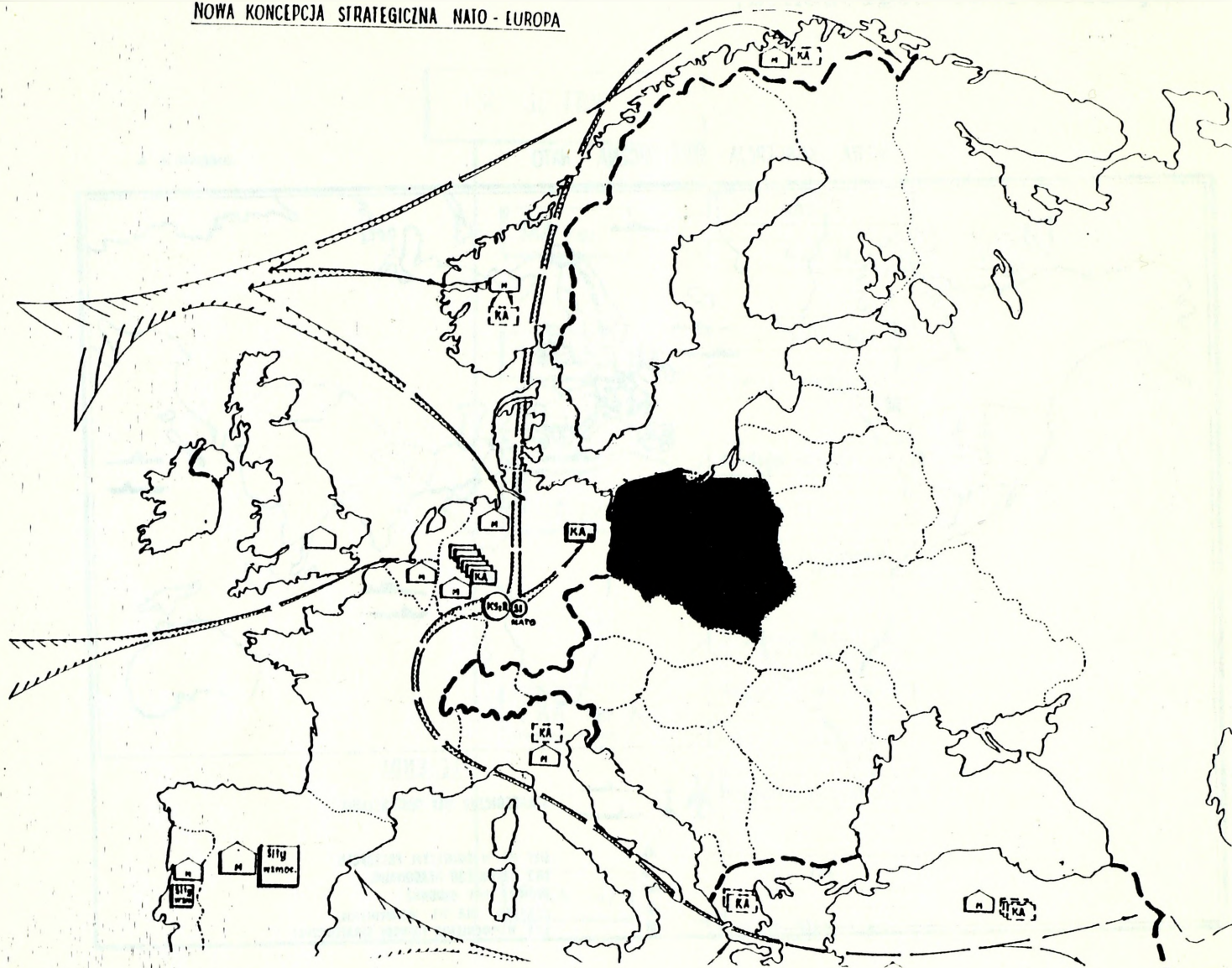
Rysunek 7.

- odchodzić od zasady prowadzenia pozycyjnych działań obronnych w oparciu o naturalne przeszkody wodne, na rzecz wysokomobilnych działań o charakterze powietrzno-ładowym prowadzonych w całej głębokości ugrupowania przeciwnika;

W nowych strukturach sił zbrojnych NATO mają być utworzone Siły Reagowania (Reaction Forces), Główne Siły Obrony (Main Defence Forces) i Siły Wzmocnienia (Augmentation Forces).

Siły Reagowania mają się składać z Sił Natychmiastowego Reagowania (Rapid Reaction Forces, 72-godzinna gotowość do użycia) i Sił Szybkiego reagowania (5-7 dniowa gotowość do użycia)

NOWA KONCEPCJA STRATEGICZNA NATO - EUROPA

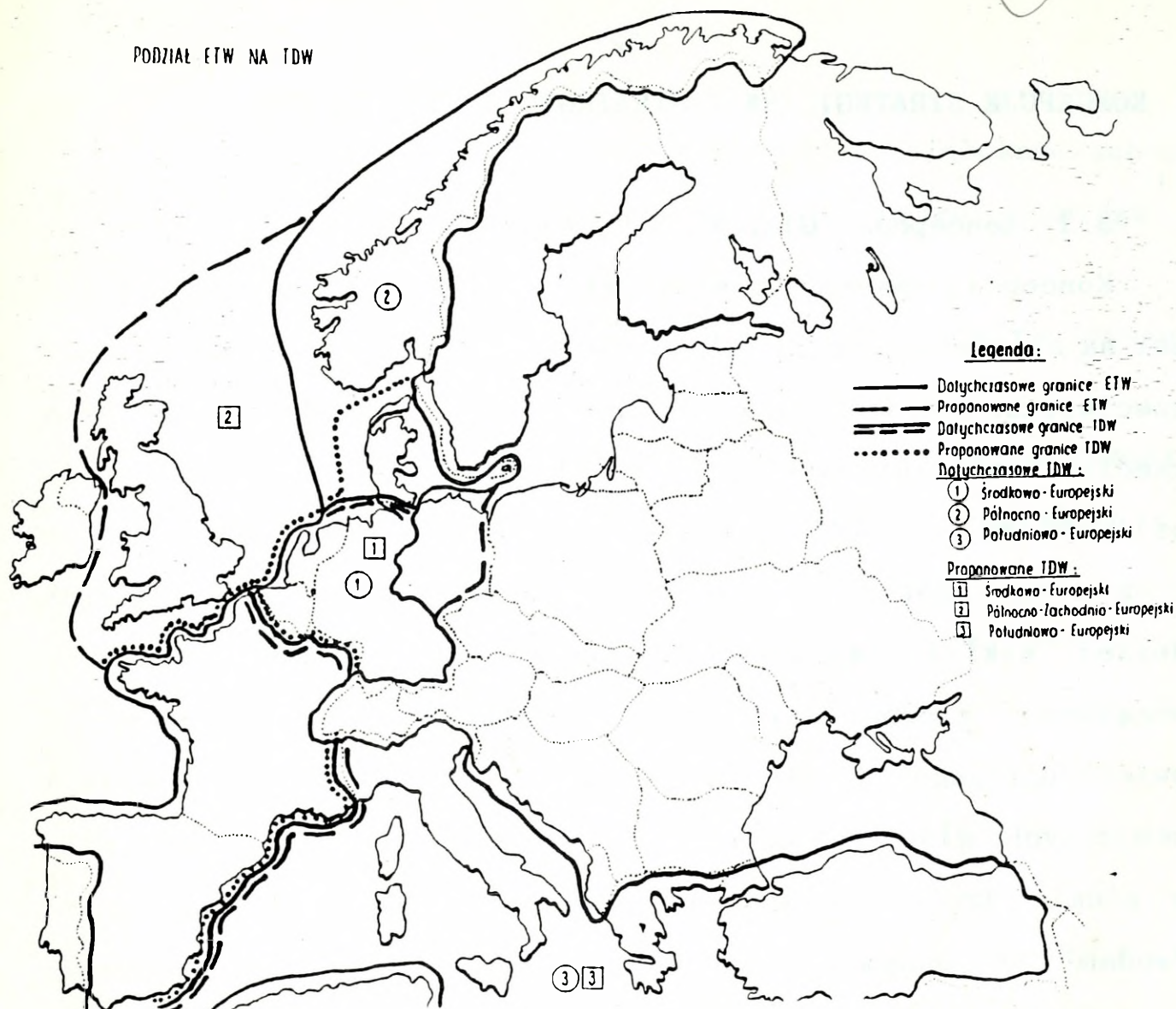
Rysunek 8.

w dowolnym rejonie odpowiedzialności NATO). Przewidywana organizacja tych sił przedstawiona została na rysunku nr Rysunek 5.

Główne Siły Obronne mają się składać z siedmiu korpusów armijnych (ogółem 400.000 - 500.000 żołnierzy) formowanych z kontyngentów wojsk lądowych co najmniej dwóch państw członkowskich, z wyjątkiem jednego korpusu niemieckiego rozwiniętego na terytorium byłego NRD (Rysunek 6).

Sily Wzmocnienia mają stacjonować na terytorium Stanów Zjednoczonych, Kanady, Hiszpanii i Portugalii. W razie potrzeby

PODZIAŁ ETW NA TDW

Rysunek 9.

będą one przenoszone w rejon działań bojowych przy użyciu transportu powietrznego i lądowego. Planowaną dyslokację tych i pozostałych sił zbrojnych NATO ilustrują Rysunek 7 i Rysunek 8.

Odpowiednio do oceny zagrożeń wynikających ze zmiany sytuacji polityczno-militarnej w Europie zaproponowano zmianę podziału Europy na Teatry Działań Wojennych (TDW) wyróżniając: Środkowo-Europejski TDW, Północno-Zachodnio-Europejski TDW i Południowo-Europejski TDW w granicach, które przedstawia Rysunek 9.

5. KONCEPCJE STRATEGICZNE I STRATEGICZNO-OPERACYJNE

5.1. Koncepcja "Głębokich Uderzeń" (USA).

Koncepcja operacyjno-strategiczna głębokich uderzeń oparta jest na założeniu, że na ETW ma miejsce głębokie urzutowanie sił przeciwnika. Istnienie silnych drugich rzutów i odwodów zapewnia przeciwnikowi inicjatywę, elastyczność działania, a także możliwość koncentracji sił i wykonywania uderzeń na wybranych przez niego kierunkach. W związku z tym koncepcja głębokich uderzeń zakłada wykorzystanie wszystkich sił i środków, początkowo konwencjonalnych - zwłaszcza precyzyjnego i powierzchniowego rażenia, a w razie potrzeby także jądrowych i chemicznych, głównie w celu obezwładnienia lotnictwa przeciwnika na ziemi, izolacji pola walki i bitwy przed podchodzącymi odwodami taktycznymi, operacyjnymi i strategicznymi. Zakłócenia pracy systemu dowodzenia i komunikacji oraz działalności zaplecza na terytoriach państw przeciwnika. Zakłada się przy tym stworzenie siłom zbrojnym NATO warunków do operacyjnego rozwinięcia i wykonania decydujących uderzeń, a tym samym uzyskania i utrzymania inicjatywy strategicznej w wojnie.

Za główny wariant rozpoczęcia wojny ograniczonej przyjmuje się w NATO zaskakujące działania silnych zgrupowań uderzeniowych poprzedzone krótkim operacyjnym rozwinięciem wojsk; zakłada się przy tym szybkie uzyskanie inicjatywy strategicznej.

Charakterystycznymi elementami operacyjnymi nowej koncepcji są między innymi założenia:

- niszczenie w pierwszej kolejności głównych elementów systemu rozpoznania radiolokacyjnego i baz lotniczych;

Rejonem zainteresowania ma być obszar, z którego dowódca określonego szczebla zobowiązany jest zbierać dane z rozpoznania przeciwnika. Głębokość rejonu ma wynosić odpowiednio dla: batalionu - 15 km, brygady - 70 km, dywizji - 150 km, korpusu armijnego - 300 km, grupy armii - 1000 km i TDW - powyżej 1000 km.

Rejonem oddziaływania ogniowego ma być obszar, w którym dowódca danego szczebla musi zwalczać i niszczyć przeciwnika siłami i środkami organicznymi, wzmocnienia i wsparcia. Głębokość rejonu wynosić będzie dla: batalionu - 5 km, brygady - 15 km, dywizji - 70 km, korpusu armijnego - 150 km, grupy armii - 300 km i TDW - 1000 km.

Powyższy podział powoduje, że dowódca odpowiedniego szczebla dowodzenia zobowiązany jest do zwalczania jednego z rzutów przeciwnika na całą głębokość swych możliwości ogniowych oraz rozpoznania i przewidywania zamiaru działań wojsk kolejnego rzutu ugrupowania bojowego lub operacyjnego.

Głównymi środkami ogniowymi zabezpieczającymi realizację tej koncepcji mają być rozpoznawczo-uderzeniowe systemy zwalczania wojsk pancernych i zmechanizowanych, systemy niszczenia środków radioelektronicznych, pociski rakietowe i lotnicze systemy do niszczenia lotnisk oraz środki o dużej celności i zdalnego minowania.

5.2. FOFA - koncepcja zwalczania drugich rzutów (NATO).

Koncepcja FOFA jest NATO-wską adaptacją amerykańskiej koncepcji głębokich uderzeń. Zakłada ona równoczesne oddziaływanie na wojska przeciwnika w całej głębokości ich ugrupowania w celu opóźnienia, dezorganizowania lub zniszczenia

- uderzenia bronią precyzyjnego rażenia na głębokościach do 300 km, które będą skierowane głównie na wojska drugiego i trzeciego rzutu operacyjnego;

- uderzenia głębsze (do 1000 km), które będą skierowane zasadniczo na sparaliżowane zaplecza.

Zgodnie z koncepcją głębokich uderzeń w pierwszym rzędzie realizowany będzie kompleks przedsięwzięć ukieunkowanych na:

- niszczenie środków rakietowych przeciwnika;

- obezwładnienie lotnictwa przeciwnika poprzez niszczenie pasów startowych, infrastruktury, samolotów i siły żywej na lotniskach;

- niszczenie kluczowych obiektów komunikacyjnych (mostów, węzłów drogowych i kolejowych itp.) w celu opóźnienia lub niedopuszczenia wprowadzenia do działań drugich rzutów i odwodów;

- zwalczanie wojsk pierwszego rzutu operacyjnego z równoczesnym atakowaniem drugich rzutów i odwodów;

- obezwładnienie systemu dowodzenia, łączności, kierowania i rozpoznania z wykorzystaniem sił i środków walki radioelektronicznej.

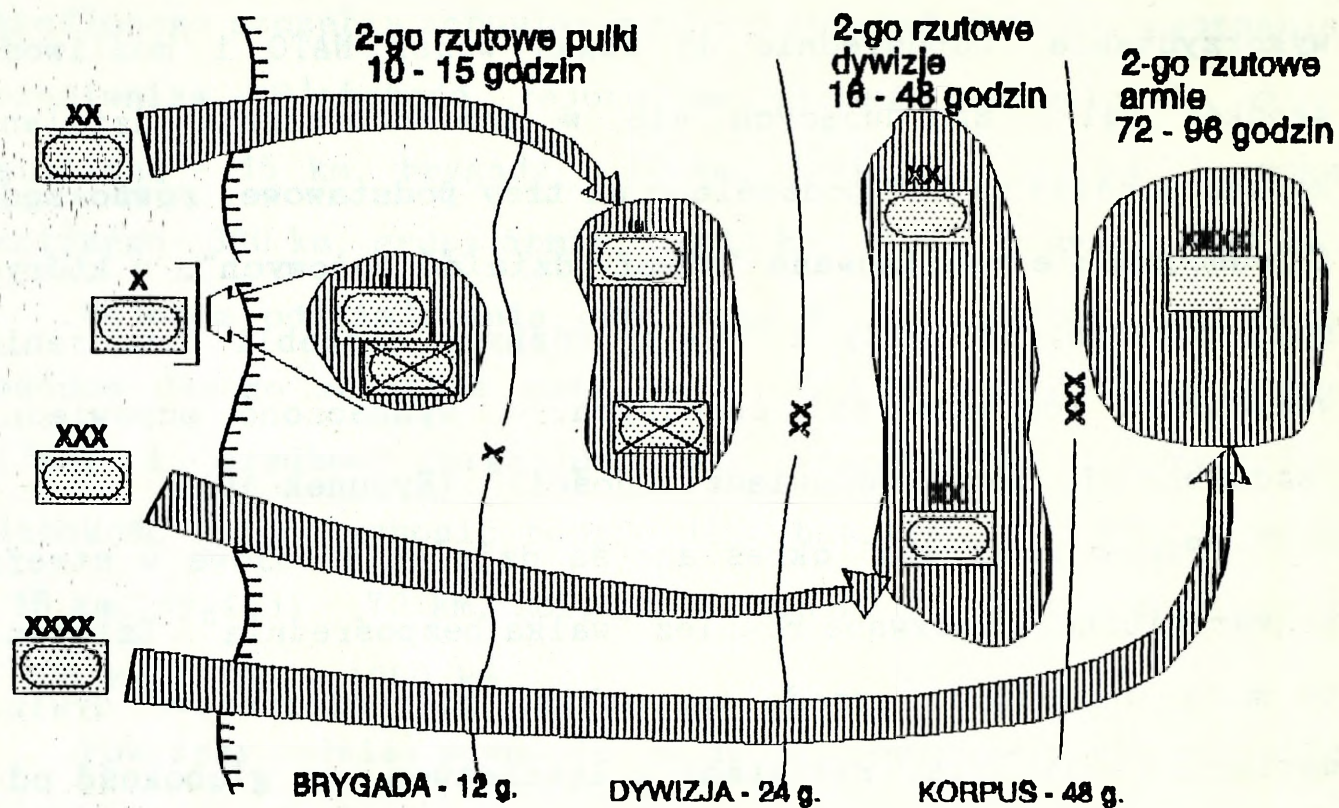
- Powodzenie głębokich uderzeń, według poglądów NATO, zależy będzie głównie od właściwego wykorzystania wysoce efektywnych systemów rozpoznania i rażenia ogniowego oraz dowodzenia. W związku z tym, w celu regulaminowego określenia zakresu odpowiedzialności dowódców poszczególnych szczebli oraz właściwego wykorzystania systemów rozpoznania i ognia zostały wprowadzone pojęcia "rejonu zainteresowania" i "rejonu oddziaływania ogniowego".

kolejnych rzutów tych wojsk aby uniemożliwić efektywne ich wykorzystanie. Odpowiednio do zadań wojsk NATO i możliwości środków walki znajdujących się w ich uzbrojeniu działania konwencjonalne na ETW podzielono na trzy podstawowe, równorzędne i jednocześnie realizowane "strefy działań bojowych", w których mogą uczestniczyć siły i środki różnych szczebli dowodzenia, wszystkich rodzajów sił zbrojnych, i wyznaczono odpowiednie "szczeble (poziomy) odpowiedzialności" (Rysunek 10).

"Pierwszą strefą" określane są działania bojowe w strefie przygranicznej, nazywane również "walką bezpośrednią". Działania te mają prowadzić, przede wszystkim, pierwszorzutowe dywizje wspierane artylerią, raketami i lotnictwem, na głębokość od 5 do 30 km., nazywane "strefą ataku w ramach współdziałania między korpusami". Realizacja zadań w tej strefie ma się sprowadzać do zwalczania drugich rzutów i odwodów taktycznych oraz opóźniania i zwalczania drugich rzutów i odwodów armijnych wprowadzanych do walki i znajdujących się w strefie ataku (od 5 do 30 km od przedniego skraju). Obezwładnianie lub nawet chwilowe zatrzymywanie podchodzącego przeciwnika, ma być wykorzystywane do wykonania kolejnych uderzeń w celu spotęgowania wcześniej zadanych strat, uniemożliwienia mu zorganizowanej realizacji planowanych zadań, utrudnienia odtworzenia zdolności bojowej, a poprzez to wydłużenie jego czasu wejścia do walki i stworzenia korzystniejszych warunków do prowadzenia "walki bezpośredniej", dzięki rozbijaniu częściami podchodzących sił.

"Drugą strefą" określane jest atakowanie drugich rzutów i odwodów poza "strefą walki bezpośredniej" w tzw. "strefie ataku średniego zasięgu" (na głębokość od 30 do 150 km). Realizacja

FOFA - SZCZEBLE (POZIOMY) ODPOWIEDZIALNOŚCI

Rysunek 10. (B.10, str.: 147).

zadań w tej strefie ma się sprowadzać do atakowania tych sił, które nie opóźnione miałyby umożliwić wejście do "walki bezpośredniej" w ciągu 1-2 dni.

Głównym koordynatorem i wykonawcą uderzeń w tej strefie ma być dowództwo grupy armii, a uczestnikami - jednostki grupy armii, korpusy armijne oraz wydzielone siły PTSP. W strefie tej dużą rolę do spełnienia mają również desanty powietrzne, grupy specjalne i grupy dywersyjno-rozpoznawcze.

"Trzecią strefą" działalności bojowej określane są działania bojowe lotnictwa, związane z walką o przewagę w powietrzu, obrona powietrzna, izolacją rejonu działań i wsparciem lotniczym w tzw. "strefie ataku dużego zasięgu" (od 150 do 800 i więcej km). Realizacja tych zadań w strefie ma się sprowadzać do zwalczania sił głównych w marszu po drogach lub przewożonych transportem

kolejowym, stanowiących nierozproszone i wrażliwe na uderzenia cele.

Obiektami ataku mają być drugorzutowe armie i fronty, a ponadto obiekty systemu obrony powietrznej, stanowiska kierowania i dowodzenia wyższych szczebli, bazy materiałów wojennych, węzły komunikacyjne itp.

Głównym koordynatorem "ataku dużego zasięgu" ma być Naczelne Dowództwo PSZ NATO w Europie i dowódca TDW, a wykonawcą przede wszystkim Połączone Siły Powietrzne oraz jednostki pocisków raketowych, a także wojska specjalnego przeznaczenia.

Przedstawiona wyżej koncepcja rozgrywania wojny w Europie zakłada wykonanie w jednym czasie uderzeń na całą głębokość ugrupowania przeciwnika.

5.3. Amerykańska doktryna bitwy powietrzno-łądowej (ALB, ALB-F). (P.5)

Prezentowana teoria bitwy powietrzno-łądowej stanowi doktrynę amerykańskich wojsk lądowych. W polskiej terminologii wojskowej pojęcie doktryna używane jest zwykle w znacznie szerszym znaczeniu, natomiast ALB (ALB-F) klasyfikowana jest jako amerykańska koncepcja strategiczno-operacyjna (P.4).

5.3.1. Ewolucja doktryny bitwy powietrzno-łądowej.

Podstawę ewolucji doktryny ALB stanowiło dążenie do wykorzystania efektu synergii współdziałania wszystkich rodzajów sił zbrojnych w toku walki zbrojnej, przy założeniu prowadzenia działań manewrowych skierowanych bardziej na załamanie woli walki przeciwnika niż zniszczenia jego sił zbrojnych (założenie to jest

✓ mocno podkreślane przez wielu amerykańskich teoretyków i praktyków wojskowych (B. 13).

✓
✓
Określenie ALB-F - bitwa powietrzno-lądowa przyszłości może nawiązuje do doktryny wojsk lądowych przedstawionej w regulaminie FM-100-5 w 1982 roku pod nazwą "bitwa powietrzno-lądowa" i zmodyfikowanej w 1986 roku, odnosi się jednak do nowych treści. Stwierdzenie to potwierdzają w znacznej części rezultaty analizy zasad i reguł formułowanych w tych doktrynach (tabela nr 1).

Jak wynika z przedstawionej tabeli doktryna bitwy powietrzno-lądowej przyszłości zawiera zasadniczo inne od poprzednich doktryn reguły (nakazy) prowadzenia działań. Są one sformułowane bardzo ogólnikowo i wymagają kilku słów wyjaśnienia. Dotyczy to zwłaszcza reguły przeciwuderzenia ogniowego, która, zdaniem specjalistów amerykańskich, jest często niewłaściwie interpretowana (B. 13).

Przeciwuderzenie ogniowe ma stanowić atak na systemy wsparcia ogniowego przeciwnika (moździerze, artyleria, obrona powietrzna, śmigłowce szturmowe, rakiety i systemy rakietowe) i nie ograniczać się do niszczenia uzbrojenia przeciwnika, a zmierzać raczej do naruszenia funkcjonalnej wydolności całego systemu wsparcia ogniowego przeciwnika.

2
4
Ostrzega się, że sprowadzenie przeciwuderzenia ogniowego do walki artyleryjskiej (artyleria przeciw artylerii) obniży skuteczność działań ponad dwudziestokrotnie (B. 13). Wskazuje się, że przeciwuderzenie ogniowe powinno być prowadzone w sposób zdecentralizowany, równocześnie z uderzeniami wojsk lądowych, co zdecydowanie podwyższy skuteczność porażenia, gdyż jeśli

Dobry plan. Dobry wyjazd

ALB 82	ALB 86	ALB-F
<u>ZASADY</u> INICJATYWA GŁĘBOKOŚĆ RUCHLIWOŚĆ SYNCHRONIZM	<u>ZASADY</u> INICJATYWA RUCHLIWOŚĆ GŁĘBOKOŚĆ SYNCHRONIZM	<u>ZASADY</u> INICJATYWA GŁĘBOKOŚĆ RUCHLIWOŚĆ SYNCHRONIZM WYTRWAŁOŚĆ
<u>REGUŁY</u> 1. Zapewnić spójność wysiłków. 2. Uderzać w słabe punkty nieprzyjaciela. 3. Wyznaczać i podtrzymywać główny wysiłek. 4. Podtrzymywać walkę. 5. Poruszać się szybko, uderzać mocno i kończyć szybko. 6. Wykorzystać teren i pogodę. 7. Oslaniać wojska.	<u>REGUŁY</u> 1. Zapewnić spójność wysiłków. 2. Przewidywać wydarzenia na polu walki. 3. Uderzać we wrażliwe punkty nieprzyjaciela. 4. Wyznaczać, podtrzymywać i przemieszczać główny wysiłek. 5. Narzucać walkę. 6. Poruszać się szybko, uderzać mocno i kończyć szybko. 7. Wykorzystać teren, pogodę i mylenie. 8. Zachowywać siłę do rozstrzygających działań. 9. Wykorzystywać różne rodzaje wojsk i służb do uzupełnienia i wzmocnienia. 10. Rozumieć wpływ walki na żołnierzy, jednostki i dowódców.	<u>REGUŁY</u> 1. Przeciwuuderzenie ogniowe. 2. Zamienność. 3. Równoczesność. 4. Ruchliwość.

EWOLUCJA DOKTRYNY ALB
 (BITWY POWIETRZNO-LĄDOWEJ)

Rysunek 4. (B. 15)

przeciwnik rozproszy swoje zgrupowania - zostaną one łatwo rozbite przez zgrupowania uderzeniowe, jeśli skoncentruje je do podjęcia walki - staną się one dogodnymi celami artyleryjskich i lotniczych uderzeń ogniowych. Przeważa więc pogląd, że porażenie ogniowe powinno być ściśle integrowane z działaniami małych jednostek ogólnowojskowych, a walka artyleryjska powinna być ostatecznością.

Równoczesność jest jedną z najbardziej kontrowersyjnych reguł. Dotyczy ona równoczesnego uderzenia na wszystkie wojska znajdujące się w strefie taktycznej nieprzyjaciela (do głębokości rozmieszczenia drugich rzutów pierwszorzutowych dywizji włącznie). Nakaz ten jest krytykowany za to, że jego bezwzględna realizacja (równoczesne niszczenie wszystkiego co jest w strefie taktycznej) stanowi zaprzeczenie filozofii działań manewrowych (wyszukiwanie luk w ugrupowaniu przeciwnika i uderzenia przez nie we wrażliwe punkty nieprzyjaciela w celu załamania jego woli walki) (B. 13).

Reguła zamienności zakłada możliwość zastępowania uderzeń wojsk, uderzeniami ogniowymi precyzyjnych środków rażenia. Jest ona również krytkowana, gdyż nie uwzględnia wielu istotnych właściwości ognia i manewru (długotrwałość, skuteczność, sposób oddziaływania na przeciwnika).

Reguła ruchliwości wojsk zakłada zdolność dowódców szczebla taktycznego do zmiany rozmieszczenia i zadań podległych im zgrupowań pomiędzy kolejnymi starciami z przeciwnikiem, w czasie krótszym niż przeciwnik może to przewidzieć - w sprzyjających warunkach mogą oni przechodzić gwałtownie z działań obronnych do zaczepnych. Możliwości szybkiego rozwinięcia powodzenia wobec

zdezorganizowanych jednostek przeciwnika chroni wojska (jednostki) przed wyczerpującymi walkami i umożliwia dowódcom uchwycenie przewagi poprzez stworzenie sobie korzystnych warunków do kolejnego starcia. Ruchliwość nie musi oznaczać dużej prędkości poruszania się, a raczej łatwość wykonywania gwałtownych ruchów. Ruchliwa jednostka to taka, która jest w stanie raptownie zmienić charakter wykonywanych zadań, lub kierunek działań, może to być również szybka jednostka, lecz wcale nie koniecznie.

Doktryna bitwy powietrzno-lądowej przyszłości oprócz zmienionych reguł prowadzenia działań przewiduje zasadnicze zmiany struktury pola walki.

5.3.2. Struktura obszaru walki.

W myśl założeń doktryny bitwy powietrzno-lądowej przyszłości przewiduje się, że na podstawie zamiaru dowódcy połączonych sił dowódca korpusu otrzyma rejon podobny do przedstawionego na rysunku nr Rysunek 11, Rysunek 12.

Dywizje nie otrzymają zawczasu sektorów (rejonów zainteresowania i odpowiedzialności) wzdłuż frontu korpusu, a raczej będą one prowadziły działania tak, jak by wypełniały zadania odwodów.

Dywizje, brygady i bataliony przemieszczą się w rejon rozśrodkowania rozpraszając się aby uniknąć wykrycia i porażenia dalekosiężnymi uderzeniami ogniowymi przeciwnika. Jednostki będą pozostawać w rozproszeniu przygotowując się do walki, podczas gdy dowódca korpusu będzie analizował sytuację, formułował swój plan, podejmował decyzję a następnie "kształtował" przeciwnika wykorzystując śmigłowce szturmowe oraz głębokie uderzenia raket

klasy ziemia-ziemia i lotnictwa taktycznego. W odpowiednim czasie zostaną wprowadzone dywizje, które wykonają manewr, uderzą i rozbiją przeciwnika w strefie walki.

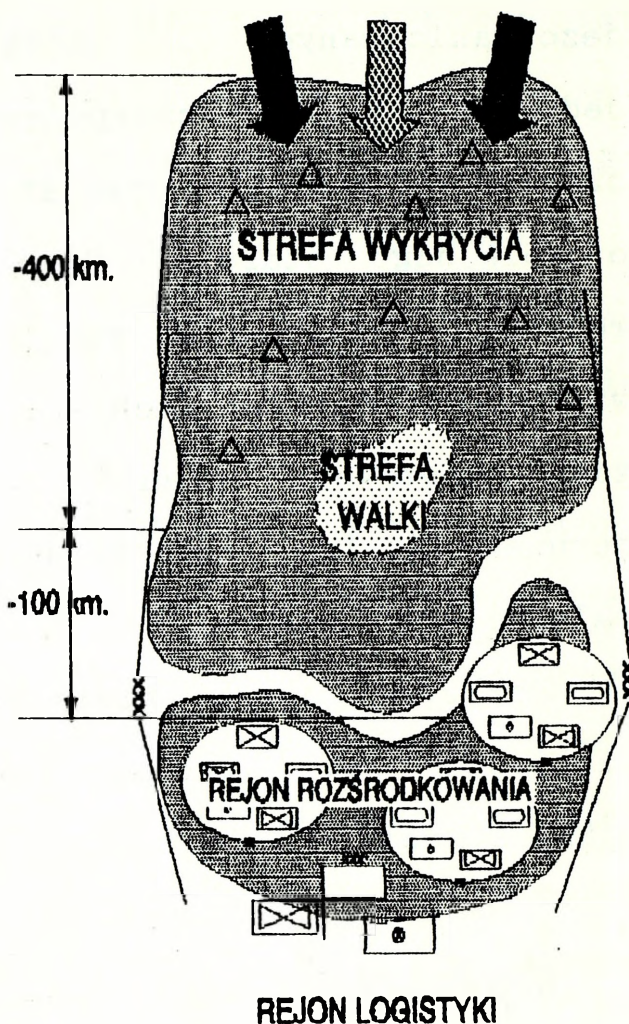
Nie wprowadzone do walki jednostki bojowe oraz wsparcia bojowego pozostaną w rejonie rozśrodkowania, przygotowując się do przyszłych działań, podczas gdy środki zaopatrzenia, remontowe, transportowe i inne będą prowadziły działalność z

rejonu logistyki, zapewniając terminowe wsparcie logistyczne manewrujących jednostek.

Wyróżnia się cztery etapy (fazy) ALB-F (B.13):

1. Wykrywanie-przygotowywanie;
2. Tworzenie warunków do działań rozstrzygających;
3. Działania rozstrzygające;
4. Odtwarzanie.

Zastaną one omówione w oddzielnym wykładzie poświęconym bitwie powietrzno-ladowej przyszłości.

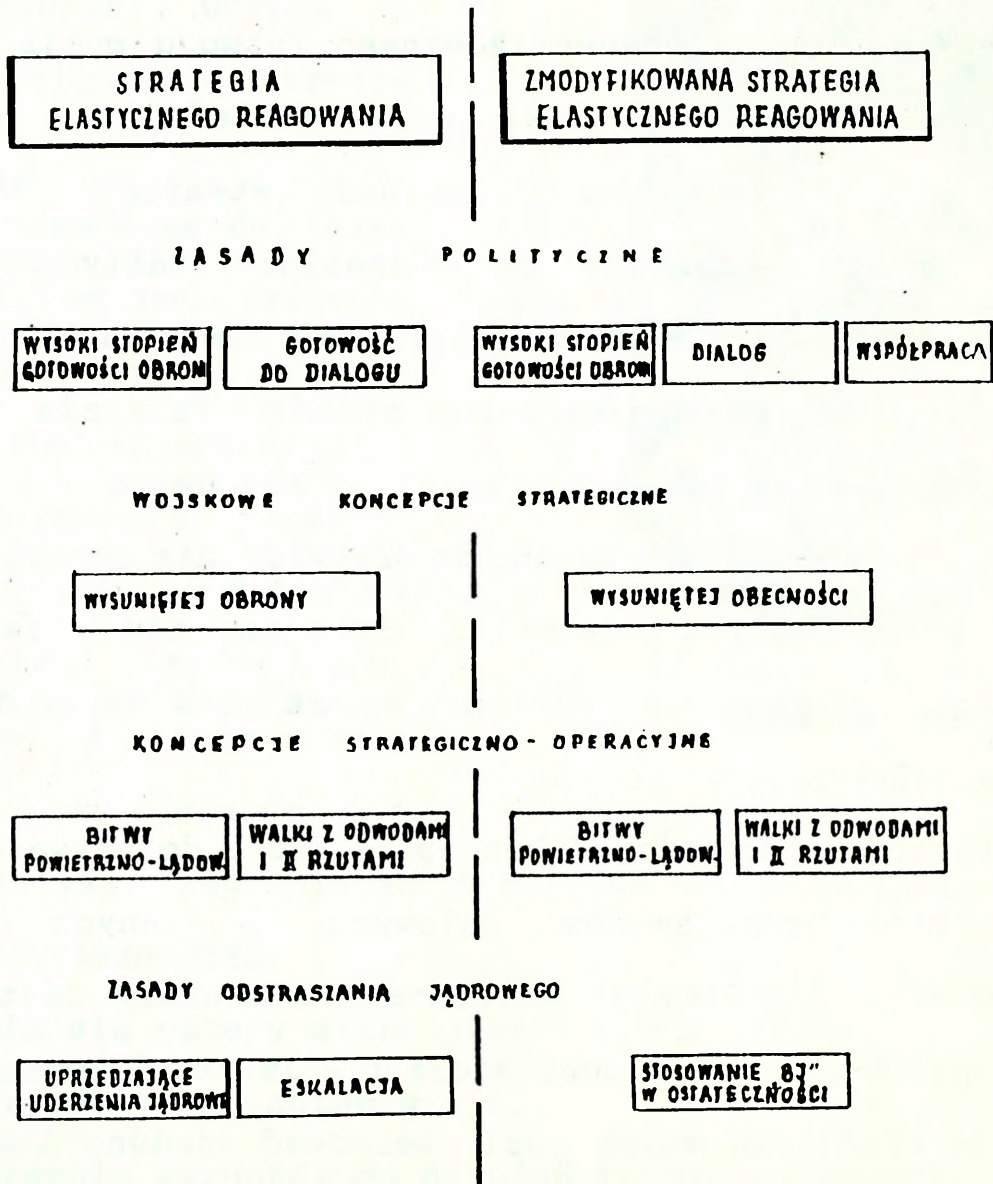

Rysunek 12. Obszar ALB-F (B.22).

6. Kierunki ewolucji współczesnych strategii, koncepcji i doktryn wojskowych.

Podsumowując prezentację podstawowych założeń współczesnych strategii i koncepcji i doktryn wojskowych należy stwierdzić, że jesteśmy świadkami zintensyfikowanego rozwoju myśli wojskowej. Istota tego rozwoju zilustrowana została na rysunku nr Rysunek 13, na przykładzie ewolucji strategii NATO. Mniej głębokie zmiany zachodzą na szczeblach taktycznych, gdzie walczące jednostki działać będą zgodnie z obecną doktryną taktyki ALB, lecz w bardziej dynamiczny sposób. Przyszłe pole walki będzie mniej zagęszczone, mniej rozbudowane, a działania manewrowe będą stwarzały trudne do przewidzenia sytuacje, większe ryzyko podejmowanych decyzji. Problem ten powinien być uwzględniony w procesie szkolenia wojsk oraz kadry dowódczej i sztabowej.

Odpowiednio do założeń koncepcji ALB-F dokonywane są zmiany amerykańskich regulaminów polowych i innych dokumentów normatywnych (w pierwszej kolejności zmieniany jest regulamin operacyjny FM-100-5). W publikacjach wojskowych zwraca się uwagę na to, że szkolenie wojsk musi obejmować zarówno liniową jak i nieliniową walkę na mniej zagęszczonym, bardziej otwartym polu walki. Aby zwyciężać, dowódcy muszą nauczyć się przewidywać rozwój sytuacji na polu walki, i podejmować decyzje z parametrem ryzyka, rozumiejąc jednak różnicę między ryzykiem a hazardem. Bardziej niż dotychczas będzie ważne aby podlegli dowódcy rozumieli zamiar przełożonego i otrzymane rozkazy. Wskazuje się na konieczność wyrabiania inicjatywy u amerykańskich dowódców, aby mogli sprostać nieokrośloności przyszłego pola walki.

RÓŻNICE MIĘDZY STRATEGIĄ ELASTYCZNEGO REAGOWANIA A JEJ NOWĄ MODYFIKACJĄ

Wreszcie, podkreśla się, że ci którzy opanowali zawansowane technologie, będą posiadali ogromną przewagę nad potencjalnym przeciwnikiem. Stany Zjednoczone doceniają ogromną rolę nowoczesnych środków na współczesnym polu walki i zamierzają doskonalić zwłaszcza te technologie, które podwyższają możliwości bojowe jednostek taktycznych.

1 PRZYPISY

1. Wymienione zagrożenia wskazał m.in. Prezydent Niemieckiej Akademii Bezpieczeństwa admirał Dietrich Wellershoff podczas wykładu w Akademii Obrony Narodowej w dniu 28 września 1992 roku.

2. Określenie "narodowa" w odniesieniu do polityki, strategii i doktryny funkcjonują w polskojęzycznej literaturze przedmiotu, nie jest ono jednak zbyt precyzyjne w stosunku do treści opisujących je definicji. Tymczasem angielski przymiotnik "national" oznacza "narodowy" lecz również "państwowy", zależnie od zakresu desygnatów pojęcia, którego dotyczy (B.26). Dlatego też, biorąc pod uwagę treści definicji należałoby używać zamiast "narodowa" określenia "państwowa" (polityka, strategia, doktryna), gdyż w rozpatrywanych przypadkach dotyczy ono działalności całego państwa, bez względu na jego strukturę i inne problemy narodowościowe.

3. W zachodniej literaturze wojskowej na określenie doktryn wojennych używa się również takich terminów jak "strategia", "polityka wojenna", "teoria wojenna", "obraz wojny" itp. W wielu przypadkach, w mniejszym lub większym stopniu wymienione i podobne pojęcia odpowiadają przyjętej definicji (B.3, s.64).

4. Literatura współczesnych wojskowych opracowań anglojęzycznych nasuwa również szereg innych wątpliwości związanych z interpretacją występującej w niej terminologii, na przykład:

- Nie można dosłownie rozumieć terminu "bitwa" w określeniu powietrzno-ładowa bitwa przyszłości, a należy go raczej traktować jako metaforę odnoszącą się do współczesnej walki zbrojnej prowadzonej na lądzie i w powietrzu. Amerykanie używają często stwierdzenia, że ALB-F jest doktryną prowadzenia działań wojennych.

- Z punktu widzenia semantyki, coraz mniej zasadne jest również używanie określenia pancerny pułk (batalion) rozpoznawczy, nadanego amerykańskim pułkom kawalerii (cavalry regiment). Nie bardzo ten pułk jest pancerny bo czołgi stanowią poniżej 30 % (wg. struktury 86) w miarę nasycania go śmigłowcami pod koniec bieżącej dekady czołgi będą stanowiły jedynie ok. 20% zasadniczego uzbrojenia. Czy jest to pułk rozpoznawczy? Wśród ważniejszych jego zadań jest również rozpoznanie, lecz wysoka mobilność oraz duża siła ognia wykorzystywane są przede wszystkim do prowadzenia działań osłonowych i demonstracyjnych oraz wykonywania zadań powietrzno-szturmowych. Sądzę, że w takiej sytuacji nazwa pancerny pułk rozpoznawczy może wprowadzać w błąd i lepiej byłoby wrócić do oryginalnego określenia - pułk kawalerii (ew. kawaleryjski).

- W koncepcji ALB-F pojawiło się i jest bardzo często używane nowe określenie "combined arms team, brigade", itp., które oznacza zgrupowania różnych szczebli składające się z jednostek różnych rodzajów wojsk i służb (głównie: wojska zmechanizowane, pancerne i lotnictwo wojsk lądowych). Proponuje się używanie w stosunku do tych zgrupowań określenia "ogólnowojskowe" (zespoły, brygady, itp.).

- Nowością w terminologii amerykańskiej jest również nazwa dowództwa o szczebel wyższego niż korpus armijny, które jest

określane jako "dowództwo połączonych sił" (joint force), na czele którego stoi dowódca połączonych sił (joint force commander). Dowódca tego szczebla dysponuje siłami i środkami wszystkich rodzajów sił zbrojnych, które mogą być użyte do prowadzenia walki zbrojnej na danym teatrze działań wojennych.

5. Wiadomości dotyczące Bitwy Powietrzno-lądowej zostały zaczerpnięte głównie z następujących opracowań:

1234567891011

1. LGen. Frederick J. Brown: "AirLand Battle Future. The Other Side of the Coin" (Powietrzno-Lądowa Bitwa Przyszłości. Druga strona medalu.), MR 2/1991, 13-24.

2. Maj. William H. Burgess III, "SOF in AirLand Battle Future" (Wojska specjalnego przeznaczenia w Powietrzno-Lądowej Bitwie Przyszłości.), MR 2/1992, 30-37.

3. Col. Wallace P. Franz: "Airmechanization. The next Generation" (Aeromechanizacja. Następna generacja.), MR 2/1992, 59-66.

4. Col. Peter F. Herrly: "Joint Warfare. The American Way of War" Połączone działania bojowe. Amerykański sposób prowadzenia działań wojennych.), MR 2/1992, 10-15.

5. Capt. Richard D. Hooker Jr.: "Redefining Manoeuvre Warfare." (Definiując walkę manewrową.), MR 2/1992, 50-58.

6. Robert R. Leonhard: "The Art of Manoeuvre. Manoeuvre-Warfare and Theory and AirLand Battle" (Sztuka manewru. Teoria walki manewrowej a bitwa powietrzno-lądowa), Presidio Press, Novato, USA, 1991.

7. Miles A. Libbey II, Maj. Patrick A. Putignano: "See Deep, Shoot Deep. UAVs on the Future Battlefield." (Dalej widzieć, dalej strzelać. Bezzałogowe środki latające na przyszłym polu walki.), Military Review 2/1992, 38-47.

8. Col. John A. Mojecki: "Chemical Warfighting Considerations." (Rozważania o chemicznych działaniach bojowych.), MR 2/1992, 67-72.

9. MGen. Rudolph Ostovich III: "Army Aviation in AirLand Battle Future" (Lotnictwo wojsk lądowych w Powietrzno-Lądowej Bitwie Przyszłości), MR 2/1991, 25-29.

10. Mgen. Stephen Silvasy Jr.: "AirLand Battle Future. The Tactical Battlefield" (Powietrzno-Lądowa Bitwa Przyszłości. Taktyczne pole walki.), MR 2/1991, 2-12.

11. Gen. Gordon R. Sullivan: "Doctrine. A Guide to the Future" (Doktryna. Przewodnik do przyszłości), MR 2/1992, 3-9.

LEKSYKON

Skróty i oznaczenia terminów wyjaśniono w końcowej części opracowania.

1. CEL

1.1. CEL - "(a. aim, goal, objective, purpose, end, f. but, fin, objectif, n. Ziel, Zweck, ...), zdarzenie zamierzone przez sprawcę. Wszelkie zdania, w których występuje termin cel, np. "celem czyjegoś postępowania jest to a to", dają się sprowadzić do zdań równoznacznych: "ktoś zrobił to a to w celu tego a tego", albo "ktoś zrobił to a to aby osiągnąć to a to", skrótowo: "ktoś zrobił a aby b". ... Sprawca nie tylko wyobraża sobie jakieś przyszłe zdarzenie, którego osiągnięcie ma być etapem końcowym danego działania, lecz również włącza się czynnie w łańcuch przyczyn i skutków, prowadzących do owego zamierzonego zdarzenia. ... W działaniu złożonym jego etapem wstępnym jest postawienie CELU, następnym zaś realizacja CELÓW POŚREDNICH .... Odróżniamy CEL GŁÓWNY od CELU UBOCZNEGO (POBOCZNEGO). Pierwszy znajduje się w centrum działania, drugi realizowany jest jak gdyby przy okazji osiągnięcia celu głównego. Jeśli cele są jednakowo ważne mówimy o CELACH RÓWNORZĘDNYCH. ... W działalności jednopodmiotowej i wielopodmiotowej odnaleźć można CELE INDYWIDUALNE i CELE WSPÓLNE. ...."

(B.20, str.: 32)

1.2. OBJECTIVE - "... something sought or aimed at; an objective point." (coś dedukowanego lub będącego celem; docelowy punkt (stan rzeczy)).

(B.26, str.: 817)

1.3. MILITARY OBJECTIVE - "A specific mission or task to which military efforts and resources are applied." (CEL WOJSKOWY - specyficzne zadanie lub misja, do spełnienia której używane są wojskowe siły i środki).

(B.16, str.: 434)

1.4. NATIONAL OBJECTIVES - "Those fundamental aims, goals, or purposes of nation - as opposed to the means for seeking these ends - toward which a policy is directed and efforts and resources of nation are applied." (CELE PAŃSTWOWE (OGÓLNONARODOWE) - te podstawowe dążenia, cele, czy zamiary - w przeciwieństwie do środków ich poszukiwania - do zrealizowania których zmierza polityka oraz wykorzystywane są wysiłki i zasoby państwa (narodu)).

(B.16, str.: 435)

2. DOKTRYNA

2.1. DOKTRYNA - 1. filoz. "ogół poglądów, twierdzeń, założeń z określonej dziedziny wiedzy (filozofii, teologii, polityki itp.) właściwy danemu myślicielowi lub szkole; niekiedy także o systemie, teorii, nauce, programie politycznym"; 2. pot. "zespół poglądów wyspekulowanych, oderwanych od życia, skostniałych, nie dających się w życiu stosować"

(B.23. t.1 str.:418)

2.2. DOKTRYNA - "ogół założeń, twierdzeń, przekonań z określonej dziedziny filozofii, teologii, polityki itp., właściwy danemu myślicielowi, danej szkole; teoria, nauka, system; polit. program.

- łac. *doctrina* - nauczanie, nauka, wiedza, od 'doctor'..."
(B.11. str.: 124)

2.3. DOCTRINE

2.3.1. DOCTRINE - (USA, IADB) Fundamental principles by which the military forces or elements thereof guide their actions in support of national objectives. It is authoritative but requires judgement in application (DOKTRYNA (WOJSKOWA) - podstawowe zasady, którymi kierują się siły zbrojne lub ich elementy w trakcie działalności zmierzającej do zabezpieczenia celów państwowych. Jest ona autorytatywna (miarodajna) lecz wymaga osądu (krytycznej oceny) w zastosowaniu).

(B.9, str.: 118)

2.3.2. "The Carter Doctrine was a statement of national policy: Let our position be absolutely clear. An attempt by any outside force to gain control of the Persian Gulf Region will be regarded as an assault on the vital interests of the United States of America. Such an assault will be repelled by any means necessary, including military force." (Doktryna Kartera była deklaracją polityki państwowej: Uczyńmy nasze stanowisko całkowicie jasnym. Podjęcie próby zdobycia kontroli nad Regionem Zatoki Perskiej przez jakąkolwiek siłę zewnętrzną będzie traktowane jako naruszenie żywotnych interesów Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Takie próby będą odpięane wszelkimi niezbędnymi środkami, do użycia siły militarnej włącznie).

(B.16, str: 5)

2.3.3. DOCTRINE - (NATO) "Fundamental principles by which the military forces guide their actions in support of objectives. It is authoritative but requires judgement in application." (podstawowe zasady, którymi kierują się siły zbrojne w trakcie działalności zmierzającej do zabezpieczenia celów państwowych. Jest ona autorytatywna (miarodajna) lecz wymaga osądu (krytycznej oceny) w zastosowaniu).

(B.9, str.: 118)

2.4. DOKTRYNA WOJENNA - (kbUW) "przyjęty w państwie na określony czas system poglądów na istotę, cele i charakter możliwej przyszłej wojny, na przygotowanie do niej kraju i sił zbrojnych oraz na sposoby jej prowadzenia. Podstawowe założenia doktryny wojennej uzależnione są od społeczno-politycznego i ekonomicznego ustroju państwa, poziomu rozwoju gospodarki, środków prowadzenia wojny i nauki wojennej, a także od położenia geograficznego własnego kraju (krajów) i kraju (krajów) prawdopodobnego przeciwnika.

DOKTRYNA WOJENNA posiada dwie ściśle ze sobą związane i wzajemnie się warunkujące strony: społeczno-polityczną i wojskowo-techniczną.

Strona społeczno-polityczna obejmuje problemy dotyczące metodologicznych, ekonomicznych, społecznych i prawnych podstaw osiągania celów prawdopodobnej przyszłej wojny. Ma ona decydujące znaczenie, i charakteryzuje się największą trwałością (stabilnością, niezmiennością) ponieważ odzwierciedla klasową istotę i polityczne cele państwa, które są względnie stałe w długim okresie czasu.

Strona wojskowo-techniczna, odpowiednio do społeczno-politycznych celów, obejmuje problemy infrastruktury militarnej, wyposażenia i przygotowania sił zbrojnych, określenia form i sposobów prowadzenia przez siły zbrojne operacji i wojny w całości."

(B.28, str.: 240)

2.5. COMBINED DOCTRINE - (USA) Fundamental principles that guide the employment of forces of two or more nations in coordinated action toward a common objective (DOKTRYNA KOALICYJNA ("kolektywna", "zespołowa") - podstawowe zasady, którymi kierują się siły zbrojne dwóch lub więcej państw w trakcie skoordynowanej działalności zmierzającej do osiągnięcia wspólnych celów).

(B.9, str.: 76)

2.6. JOINT DOCTRINE - (USA) Fundamental principles that guide the employment of forces of two or more Services of the same nation in coordinated action toward a common objective. It is ratified by all four Services and may be promulgated by the Joint Chiefs of Staff (DOKTRYNA POŁĄCZONYCH BRONI ("wspólna", "ogólna") - podstawowe zasady, którymi kierują się wojska dwóch lub więcej rodzajów sił zbrojnych tego samego państwa w trakcie skoordynowanej działalności zmierzającej do osiągnięcia wspólnych celów. Jest ona ratyfikowana przez wszystkie cztery rodzaje sił zbrojnych i może być ogłaszana przez Departament Obrony (Komitet Szefów Sztabu)).

(B.9, str.: 196)

2.7. MULTI-SERVICE DOCTRINE - (USA) Fundamental principles that guide the employment of forces of two or three services of the same nation in coordinated action toward a common objective. It is ratified by two or three Services and is normally promulgated in joint Service publications that identify the participating Services, e.g.: Army-Navy Doctrine (DOKTRYNA WSPÓLDZIAŁANIA RODZAJÓW SIŁ ZBROJNYCH - podstawowe zasady, którymi kierują się wojska dwóch lub trzech rodzajów sił zbrojnych tego samego państwa w trakcie skoordynowanej działalności zmierzającej do osiągnięcia wspólnych celów. Jest ona ratyfikowana przez dwa lub trzy rodzaje sił zbrojnych i ogłaszana jest zwykle we wspólnej publikacji identyfikującej partycypujące Rodzaje Sił Zbrojnych, np.: "Doktryna Współdziałania Wojsk Lądowych i Marynarki Wojennej").

(B.9, str.: 237)

2.8. DOCTRINE - "Theory based on carefully worked out principles and taught by its adherents." (teoria bazująca na starannie opracowanych zasadach i nauczana przez jej stronników).

(B.16, str.: 431)

3. MILITARY RESOURCES - (USA) "Military and civilian personnel, facilities, equipment, and supplies under the control of a DOD component. (ZASOBY WOJSKOWE - wojskowy i cywilny personel, obiekty infrastruktury, wyposażenie i przedmioty zaopatrzenia znajdujące się pod kontrolą ministerstwa obrony)

(B.9, str.: 227)

4. MILITARY STRATEGIC CONCEPT (WOJSKOWA KONCEPCJA STRATEGICZNA)

4.1. MILITARY STRATEGIC CONCEPT - "The military course of action accepted as the result of the estimation of the strategic situation. (Sposób działań wojsk przyjęty w rezultacie oceny sytuacji strategicznej).

(B.16, str: 434)

4.2. MILITARY STRATEGIC CONCEPT "may combine a wide range of options, such as: forward defence (forward basing and/or forward deployment), strategic reserves, reinforcements, show of force, prepositioned stocks, collective security, and security assistance. ... The determination of strategic concepts is of major importance. However, do not make the mistake of calling a strategic concept a strategy. Strategic concepts must always be considered in relation to military objectives and resources. (WOJSKOWA KONCEPCJA STRATEGICZNA obejmuje szeroki wachlarz opcji, takich jak: wysunięta obrona (wysunięte bazowanie i/lub wysunięte rozwijanie wojsk), rezerwy strategiczne, wzmocnienie, demonstracja siły, zawczasu rozwinięte zapasy, grupowe bezpieczeństwo i pomoc w zachowaniu bezpieczeństwa. ... Postanowienia koncepcji strategicznej dotyczą poważnych problemów. Niemniej, nie należy popełniać błędu nazywając koncepcję strategiczną strategią. Koncepcja strategiczna musi być zawsze rozpatrywana w odniesieniu do celów i zasobów wojskowych).

(B.16, str: 5)

5. NARÓD - "forma egzystencji i rozwoju grupy etnicznej, historycznie powstałej, charakteryzująca się przede wszystkim wspólnotą terytorium, języka, kultury, życia ekonomicznego i celów, której prawo międzynarodowe przyznaje pewne uprawnienia i obowiązki.

Naród nie jest prawem międzynarodowym i pojęcie to nie jest określane ani przez prawo międzynarodowe, ani jego naukę. Jednakże naród walczący o wyzwolenie i znajdujący się w procesie tworzenia własnego państwa korzysta z uprawnień norm prawa międzynarodowego publicznego w formie prawa do samostanowienia. W dotychczasowej praktyce prawnomiędzynarodowej etapem, w którym naród staje się podmiotem prawa do samostanowienia, jest utworzenie odpowiednich, posiadających cechy trwałości organów wojskowych i cywilnych, będących załączkami organów państwowych, które najczęściej wykonują efektywnie władzę nad częścią terytorium."

(B.3, str.: 288)

6. POLITYKA

6.1. POLITYKA - "Tradycyjnie terminem polityka określa się działalność związana z państwem. Wg. definicji uczonego francuskiego E. Girauda "polityka to czynność rządzenia przez

tego , kto w swej funkcji suwerena kieruje państwem". Gdyby próbować definiowania polityki w ujęciu marksistowskim, można by dojść do następującego wniosku: polityka to całokształt działań zmierzających do ukształtowania relacji między klasami poprzez różnego rodzaju organy życia społecznego, bądź w ramach własnego narodu lub danego państwa, tzn. w stosunkach wewnętrznych, bądź w ramach społeczności i państw, tzn. w stosunkach zewnętrznych, częściej określanym mianem międzynarodowych."

(B.3, str.: 288)

6.2. POLICY (NATIONAL) - "A broad course of action or statements of guidance adopted by the government at the national level in pursuit of national objectives." (POLITYKA (PAŃSTWOWA, NARODOWA) ogół działań lub myśli przewodnich stosowanych przez władze szczebla państwowego (ogólnonarodowego). w procesie osiągnięcia celów państwowych (ogólnonarodowych)).

(B.16, str.: 436)

7. STRATEGIA

7.1. STRATEGIA - "teoria i praktyka przygotowania i prowadzenia wielkich operacji i kampanii wojennych; - gr. **strategia** 'dowództwo; komenda główna; sztuka wojenna' od **strategos** 'dowódca wojskowy; wódz' ze **stratos** 'obóz; armia'."

(B.11, str.: 482)

7.2. STRATEGY - (USA, IADB) "The art and science of developing and using political, economic, psychological, and military forces as necessary during peace and war, to afford the maximum support to policies, in order to increase the probabilities and favourable consequences of victory and to lessen the chances of defeat." (STRATEGIA - sztuka i nauka rozwijania i użycia politycznych, ekonomicznych, psychologicznych i wojskowych sił państwa odpowiednio do potrzeb w okresie pokoju i w czasie wojny, do zapewnienia maksymalnego wsparcia polityki w celu zwiększenia prawdopodobieństw zwycięstwa i korzystnych jego konsekwencji oraz zmniejszenia możliwości porażki).

(B.9, str.: 346)

7.3. STRATEGY equals **Ends plus Ways plus Means**. (STRATEGIA równa się Cele plus Sposoby plus Środki).

(B.16, str.: 3)

7.4. STRATEGIA WOJENNA - (kbUW) "składowa część sztuki wojennej, jej najwyższy obszar, obejmująca teorię i praktykę przygotowania kraju i jego sił zbrojnych do wojny, planowanie i prowadzenie operacji strategicznych i wojny w całości.

Teoria strategii wojennej zgłębia prawidłowości i charakter wojny, sposoby jej prowadzenia; wypracowuje teoretyczne podstawy planowania, przygotowania i prowadzenia operacji strategicznych i wojny w całości.

Jako obszar praktycznej działalności strategia wojenna obejmuje określanie strategicznych zadań sił zbrojnych i niezbędnych do ich wykonania sił i środków; opracowywanie i realizację przedsięwzięć zmierzających do przygotowania sił zbrojnych, teatru działań wojennych oraz gospodarki i ludności kraju do wojny; planowanie operacji strategicznych; organizację rozwijania sił zbrojnych i kierowanie nimi w czasie wojny, a

także badanie możliwości prawdopodobnego przeciwnika w zakresie prowadzenia wojny i operacji strategicznych."

(B.28, str.: 240)

7.5. NATIONAL STRATEGY (STRATEGIA PAŃSTWOWA (NARODOWA))

7.5.1. NATIONAL STRATEGY - "The art and science of developing and using the political, economic, and psychological powers of nation, together with its armed forces, during peace and war, to secure national objectives." (STRATEGIA PAŃSTWOWA (NARODOWA) - sztuka i nauka rozwijania i użycia politycznych, ekonomicznych i psychologicznych sił narodu (obywateli danego państwa), wraz z jego siłami zbrojnymi w czasie pokoju i wojny do zabezpieczenia celów państwowych (narodowych).

(B.9, str.: 240)

7.5.2. NATIONAL STRATEGY "fuses all the powers of nation, during peace as well as war, to attain national interests and objectives. Within that context, there is an overall political strategy, which addresses both international and internal issues; an economic strategy, both foreign and domestic; a national military strategy; and so on. Each component influences national security immediately and tangentially.

This text is devoted primarily to "national security" strategies which have a direct bearing. In compilation, they constitute "grand strategy", ...". John Collins. (STRATEGIA NARODOWA integruje wszystkie siły narodu, zarówno w czasie pokoju jak i wojny, w działalności zmierzającej do zabezpieczenia interesów i osiągnięcia celów o znaczeniu państwowym (ogólnonarodowym). W takim kontekście jest to ogólna strategia polityczna, która określa najważniejsze problemy międzynarodowe i wewnętrzne; strategię ekonomiczną, zagraniczną i wewnętrzną; państwową (narodową) strategię wojskową; itd.. Każdy komponent wpływa na bezpieczeństwo narodowe bezpośrednio lub pośrednio. Ten tekst odnosi się w pierwszej kolejności do strategii "bezpieczeństwa narodowego", które mają z nim bezpośredni związek. W kompilacji tworzą one "wielką strategię,...")

(B.16, str.: 12)

7.6. GRAND STRATEGY

7.6.1. GRAND STRATEGY - "The art and science of employing national power under all circumstances to exert desired degrees and types of control over the opposition through threats, force, indirect pressures, diplomacy, subterfuge, and other imaginative means, thereby satisfying national security interests and objectives. ... GRAND STRATEGY, if successful, alleviates any need of violence. .... GRAND STRATEGY is mainly the purview of statesmen. GRAND STRATEGY controls military strategy, which is only one of its elements." John Collins. (WIELKA STRATEGIA - sztuka i nauka wykorzystania potencjału państwa we wszystkich warunkach do zapewnienia odpowiedniego stopnia i rodzaju panowania nad opozycją poprzez groźby, siłę, pośrednie naciski, dyplomację oraz wszelkie inne środki, i tym samym zabezpieczenia interesów oraz osiągnięcia celów bezpieczeństwa narodowego. ... WIELKA STRATEGIA, jeśli prowadzona pomyślnie, eliminuje potrzebę stosowania jakiegokolwiek przemocy. ... WIELKA STRATEGIA jest domeną głównie polityków. WIELKA STRATEGIA pełni funkcje

nadrzędna w stosunku do strategii wojskowej, która jest jedynie jednym z jej elementów). (B.16, str.: 12)

7.6.2. GRAND STRATEGY - "The role of Grand Strategy - is to coordinate and direct all the responses of nations, towards the attainment of the political object of the war - the goal defined by the fundamental policy.", Liddell-Hart, (WIELKA STRATEGIA (STRATEGIA WOJENNA) - rolą WIELKIEJ STRATEGII jest koordynowanie i kierowanie wszystkimi reakcjami narodu (obywateli państwa) w kierunku osiągnięcia celu wojny - celu zdefiniowanego przez politykę zasadniczą (państwową)).

(B.16, str.: 432)

7.6.3. GRAND STRATEGY - "The coordination and direction of all the resources of a nation, towards the attainment of the political objective of the war - the goal defined by the fundamental policy. The true object of Grand Strategy must be a secure and lasting peace.", Field Marshall Montgomery, (WIELKA STRATEGIA (STRATEGIA WOJENNA) - koordynowanie i kierowanie wszystkimi zasobami narodu, w kierunku osiągnięcia politycznego celu wojny - celu zdefiniowanego przez politykę zasadniczą (politykę państwową). Prawdziwym celem WIELKIEJ STRATEGII musi być bezpieczny i trwały pokój.

(B.16, str.: 433)

7.7. MILITARY STRATEGY

7.7.1. MILITARY STRATEGY - "The art and science of employing the armed forces of a nation to secure the objectives of national policy by the application of force or the threat of force. (STRATEGIA WOJSKOWA - sztuka i nauka wykorzystania sił zbrojnych państwa do osiągnięcia celów państwowych przez zastosowanie siły lub groźby użycia siły).

(B.9, str.: 228)

7.7.2. MILITARY STRATEGY equals **Military Objectives plus Military Strategic Concept plus Military Resources.** (STRATEGIA równa się Wojskowe Cele plus Wojskowe Konceptcje Strategiczne plus Zasoby Wojskowe).

(B.16, str.: 4)

7.7.3. MILITARY STRATEGY - "The art of employment of battles as a means to gain the object of war. In other words, strategy forms the plan of the war, maps out the proposed course of the different campaigns which compose the war, and regulates the battles to be fought in each.", Clausewitz. (STRATEGIA WOJSKOWA - sztuka posługiwania się bitwami jako środkami osiągnięcia celu wojny. Inaczej mówiąc, strategia kształtuje plan wojny, rozplanowuje proponowany przebieg różnych kampanii składających się na wojnę).

(B.16, str.: 434)

7.7.4. MILITARY STRATEGY - "The practical adaptation of the means placed at a general's disposal to the attainment of the object in view.", Moltke. (Praktyczne dostosowanie środków znajdujących się w dyspozycji wodza do osiągnięcia wyznaczonych celów).

(B.16, str.: 434)

7.7.5. MILITARY STRATEGY - "Strategy is the art of making war upon the map, and comprehends the whole theatre of operations ... strategy determines where to act.", Jomini. (Strategia jest sztuką prowadzenia wojny z mapy i obejmuje cały teatr działań ... strategia określa gdzie działać).
(B. 16, str.: 434)

7.7.6. MILITARY STRATEGY - "The art of distributing and applying military means to fulfil the ends of policy.", Liddell-Hart. (Sztuka rozdzielania i użycia środków wojskowych do osiągnięcia celów polityki).
(B. 16, str.: 434)

7.7.7. MILITARY STRATEGY - "The art of distributing and applying military means, such as armed forces and supplies, to fulfil the ends of policy.", Montgomery. (Sztuka rozdzielania i użycia środków wojskowych, takich jak siły zbrojne i zaopatrzenie, do osiągnięcia celów polityki).
(B. 16, str.: 434)

7.7.8. MILITARY STRATEGY - "The art of bringing forces to the battlefield in favourable position.", Wavel. (Sztuka doprowadzenia wojsk na pole walki w korzystnym położeniu).
(B. 16, str.: 434)

7.7.9. MILITARY STRATEGY - "The art of employing force so that it makes the most effective contribution towards achieving the ends of political policy ... it is the art which enables a man, no matter what the techniques employed, to master the problems set by any clash of wills and as a result to employ the techniques available with maximum efficiency." Beaufre. (Sztuka użycia siły tak, że stanowi ono efektywny wkład do osiągnięcia celów polityki ... jest to sztuka, która umożliwia człowiekowi, bez względu na rodzaj użytych technik, sprostać problemom stwarzanym przez wszelkie przeciwieństwa i w rezultacie zastosować dostępne mu techniki z maksymalną skutecznością).
(B. 16, str.: 434)

7.8. POLITICAL STRATEGY - "The art and science of using, or threatening to use, the political forces of a nation to secure the objectives of national policy." (STRATEGIA POLITYCZNA - sztuka i nauka użycia, lub groźby użycia sił politycznych państwa do zabezpieczenia celów polityki państwowej).
(B. 16, str.: 436)

7.9. ECONOMIC STRATEGY - "The art and science of using, or threatening to use, the economic forces of a nation to secure the objectives of national policy." (STRATEGIA EKONOMICZNA - sztuka i nauka użycia, lub groźby użycia sił ekonomicznych państwa do zabezpieczenia celów polityki państwowej).
(B. 16, str.: 431)

7.10. PSYCHOLOGICAL STRATEGY - "The art and science of using, or threatening to use, the psychological forces of a

nation to secure the objectives of national policy. (STRATEGIA PSYCHOLOGICZNA - sztuka i nauka użycia, lub groźby użycia sił psychologicznych państwa do zabezpieczenia celów polityki państwowej).

(B.16, str.: 436)

BIBLIOGRAFIA

1. Brown D.E.: "Air Defense Artillery: First to Fire", Military Review, 2/1991;
2. Burges W.H. III: "Toward a More Complete Doctrine: SOF in AirLand Battle Future", Military Review 2/1991;
3. "Encyklopedia prawa międzynarodowego i stosunków międzynarodowych", Wiedza Powszechna, Warszawa, 1976;
4. "FM 100-5, Operations", Headquarters, Department of the Army, Washington, DC, 5 May 1986;
5. Franz W.P.: "Airmechanization. The next generation", Military Review 2/1992;
6. Harlow G.D., Moerz G.C.: "Measures Short of War, The George F. Kennan Lectures at the National War College, 1946-1947.", National Defence University Press, Washington D.C., 1991;
7. Herrly P.F.: "Joint Warfare. The american Way of war.", Military Review 2/1992;
8. Hooker R.D. Jr.: "Redefining Manoeuvre Warfare." Military Review 2/1992;
9. JCS Pub. 1, "Dictionary of Military and Associated Terms", The Joint Chiefs of Staff, Washington, D.C., 1 January 1986;
10. Kenny B.: "FOFA in the Northern Army Group", International Defense Review 2/1990;
11. Kopaliński Wł.: "Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych", Państwowe Wydawnictwo "Wiedza Powszechna", Warszawa, 1989;
12. Lee M.G.: "US Strategy: the Path to the 21st Century", Royal College of Defence Studies, 1992 Course;
13. Leonhard R.R.: "The Art of Manoeuvre. Manoeuvre-Warfare and Theory and AirLand Battle", Presidio Press, Novato, USA, 1991;
14. Libbey M.A. III, Putignano P.A.: "See Deep - Shoot Deep: UAVs on the Battlefield", Military Review 2/1991;
15. Materiały Wojskowych Służb Informacyjnych;
16. "Military Strategy: Theory & Applications"; U.S. Army War College, Carlisle Barracks, 1989;
17. Osmańczyk E.J.: "Encyklopedia ONZ i stosunków międzynarodowych", Wiedza Powszechna, Warszawa, 1982;
18. Ostovich R. III: "Army Aviation in AirLand Battle Future", Military Review 2/1991;

19. Powell C.L.: "The National Military Strategy of the United States", US Government Printing Office, Washington D.C., January 1992;
20. Pszczołowski T.: "Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji", Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław, 1978;
21. "RUSI Journal", Londyn, October 1992;
22. Silvasy St. Jr: "AirLand Battle Future, The Tactical Battlefield", Military Review 2/1991;
23. "Słownik języka polskiego", t. 1-3, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 1992;
24. Sullivan G.R.: "Learning to Decide of the Operational Level of War", Military Review 10/1987;
25. "The Alliance's Strategic Concept", NATO Office of Information and Press, Brussels, November 1991;
26. "The Concise Oxford Dictionary. The New Edition for the 1990s", Clarendon Press, Oxford, 1990;
27. "Wielka Encyklopedia Powszechna", Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, 1970;
28. "Wojennyj Encyklopediczeskij Słowar", Wojennoje Izdatielstwo, Moskwa, 1986;
29. "Wojennaja Mysl", Moskwa, maj 1992.
30. Wiśniewski J. Kozłowski M. Torba S. Stefański W.: "Taktyka i sztuka operacyjna sił zbrojnych głównych państw NATO.", Podręcznik, Część I, ASG WP, Warszawa 1988. Nr bibl. pf 2599.

Skróty i oznaczenia terminów:

a. - angielski,
f. - francuski
filoz. - filozoficzny,
kbUW - stosowany w krajach
byłego Układu Warsz.,
łac. - łaciński,
n. - niemiecki,
polit. - polityczny,
pot. - potoczny,
USA - amerykański; Stany
Zjednoczone Ameryki
Północnej,